

ĮVYKIAI, PROBLEMOS, NUOMONĖS

LENKIJA STIPRINS RYŠIUS SU TAUTIEČIAIS UŽSIENYJE – Petras Maksimavičius	3
HELOVINAS PAS MUS? TIK KOMERCIJA – Jurgita Stankauskaitė .	23

KULTŪROS BARUOSE

ĮSIKLAUSYKIM, IŠGIRSKIM... – Rūta Burdinaitė	5
„ŽVAIGŽDŽIŲ TAKAIS“ – Onutė Valenskienė	7
„PAUKŠČIŲ SAKMĖS“ – Jolanta Malinauskaitė-Vektorienė	9
„ILGESIO VĖJAI“ – Dalia Astrauskienė	14
KAIP FOTOGRAFIJOSE ATGAIVINAMA ISTORIJA – Lilija Valatkienė	17

IŠĖJĘ NEGRĮŽTI

IŠĖJĘ NEGRĮŽTI	11, 15
----------------------	--------

IŠ MŪSŲ PRAEITIES

ŽAGARIŲ KAIMO KRYŽIAI – Eugenija Pakutkienė	19
--	----

SKELBIMAI

SPAUDA RAŠĖ

LIETUVOS ŽINIASKLAIDA	26
-----------------------------	----

Viršeliuose:

Negęstanti anapus šviesa (Valdo Žilionio nuotr.)

Vėlinių minėtuvės Punske (Virginijos Karčiauskienės nuotr.)

Vėlinių minėtuvės Seinuose (Ingos Astrauskaitės nuotr.)

REDAKCIJOS ADRESAS:

16-515 Puńsk, ul. A. Mickiewicza 23
tel./faks. 87 5161 416
www.e-ausra.pl
ausra@o2.pl

LEIDŽIA:

Lenkijos lietuvių draugija
16-500 Sejny, ul. Wileńska 9
tel./faks. 87 5162 125

Vyr. redaktorė – Irena Gasperavičiūtė
Redakcijos sekretorė – Alicija Krakauskienė
Stilistė, korektorė – Birutė Burdinaitė-Ołow
Techn. redaktorė – Aldona Jonušonytė

KORESPONDENTAI: Petras Maksimavičius,
Eugenija Pakutkienė, Jurgita Stankauskaitė

Spausdino „Aušros“ leidyklos spaustuvė.

Numeris pasirašytas spaudai 2018-11-07.

Rankraščiai taisomi ir trumpinami redakcijos
nuožiūra. Redakcijos nuomonė nebūtinai
sutampa su autorių nuomone.

Lenkijos lietuvių draugijos sąskaita:

BS Sejny, ul. Powstańców Sejneńskich 1, 16-500 Sejny
Nr. 23 93540007 0000 0000 0198 0002
SWIFT / BIC kodas: POLU PL PR

RUCH S.A. vykdoma prenumerata

Spausdinto leidinio prenumeratą galima užsakyti
tiesiogiai interneto tinklapyje www.prenumerata.ruch.com.pl. Kilus klausimų, prašom rašyti el. p. adresu prenumerata@ruch.com.pl arba skambinti „RUCH“ Klientų aptarnavimo centrui tel. 22 693 70 00 arba 801 800 803 (darbo dienomis 7–17 val.). Skambučio kaina priklauso nuo operatoriaus.

Zrealizowano dzięki dotacji Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji.

Ministerstwo
Spraw Wewnętrznych
i Administracji

Projektą iš dalies remia
Spausdos, radijo ir televi-
zijos rėmimo fondas.

SPAUDOS,
RADIJO IR
TELEVIZIJOS
RĖMIMO
FONDAS

Mieli skaitytojai!

IRENA GASPERAVIČIŪTĖ

Iš rudenėjo. Ilgi ir tamsūs vakarai iš esmės pakeičia mūsų gyvenimo būdą. Tarpame mažiau judrūs ir labiau irzlūs. Tai įprasta tamsos laikotarpiu. Optimistiška tai, kad amžinasis laiko ratas sukasi ir Kalėdos jau ne už kalnų, o tada vėl dienos pradės po truputį ilgėti.

Visuomeninis gyvenimas rudenį vyksta įprasta vaga. Mokyklose šurmulyš ir intensyvus darbas. Seinų lietuvių „Žiburio“ mokykla ruošiasi paminėti 100-ąsias lietuviškos mokyklos įkūrimo Seinuose metines. Yra žinoma, kad Seinuose „Žiburio“ gimnazija buvo įsikūrusi miesto šiaurinėje dalyje, dviejų aukštų mediniame name. Tačiau kuri tai vieta ir namas – tiksliai nežinoma. Minint jubiliejų būtų pats puikiausias dalykas, jeigu pasisektų surasti (nustatyti) tą vietą. Taigi, mieli skaitytojai, jei turite kokių tikslesnių informacijų, pavyzdžiui, iš atsiminimų ar senų leidinių, ar gal kur nors yra užsilikusių nuotraukų iš ano meto (juk fotografijų tuo metu jau buvo daroma) – praneškite arba mums, redakcijai, arba Seinų lietuvių „Žiburio“ mokyklai. Būtų papildyta labai svarbi istorinė spraga.

Kultūros namuose gyvenimas irgi verda, tik renginiai kiek kitokio pobūdžio. Šiomet pirmą kartą Vėlinių koncertas surengtas ir Suvalkų mieste. Punske ir Seinuose buvo minimi šiais metais Anapilin išėję mūsų krašto žmonės. „Aušroje“ pateikiame jų trumpas biografijas, tačiau ne visų, kurie buvo paminėti Vėlinių koncertų metu, o tik tų, apie kuriuos nebuvo anksčiau rašyta kerteleje „Išėjusiems negrįžti“.

Visų šventųjų dieną šiomet ypatin-gai geras oras leido ir chrizantemoms ilgiau pažydyti, ir žvakelėms skaidriau šviesti. Kapinės iš toli atrodė kaip tikri atminimo liepsnų laužai.

Lenkija stiprins ryšius su tautiečiais užsienyje

PETRAS MAKSIMAVIČIUS

Kai man teko dar aktyviai dalyvauti Pasaulio lietuvių bendruomenės (PLB) valdybos veikloje, retkarčiais į darbotvarkę sugrįždavo klausimas dėl užsienyje gyvenančių lietuvių atstovavimo LR valstybės institucijose, ypač Seime. Žinoma, šis klausimas dažniausiai svarstytas artėjant LR Seimo rinkimams.

Kodėl apie tai diskutuota? Todėl, kad rinkimų į šią instituciją metu užsienyje gyvenantys Lietuvos piliečiai galėdavo balsuoti Lietuvos diplomatinėse atstovybėse, o jų balsai nukeliaudavo į vieną Vilniaus rinkimų apygardą. Kitaip sakant, užsienyje gyvenantys Lietuvos piliečiai neturėjo pasirinkimo, galėjo balsuoti tik už tuos kandidatus, kurie buvo šioje apygardoje registruoti. Taip yra ligi šiol. Todėl artėjant rinkimams šioje rinkimų apygardoje siekiantys Seimo mandato politikai leisdavosi į keliones, ypač į tas šalis, kuriose gausiai gyvena galimi jų rinkėjai. Užsukdavo taip pat į Seinų ir Punsko kraštą. Nors Lenkijoje ir negyvena daug Lietuvos piliečių, „lietuvių etninių žemių“ klausimas ir čia gyvenančių lietuvių reikalai gražiai įsirašydavo į rinkimų kampaniją, formuodavo taip pat JAV ar, tarkime, Kanadoje gyvenančių tautiečių nuomonę apie vieno ar kito politikos pilietines, tautines nuostatas.

Bet ne apie tai noriu rašyti. Artėjant rinkimams, užsienyje gyvenančių lietuvių, tiksliau sakant, Lietuvos piliečių galvose gimdavo pasiūlymas, ar nevertėtų siekti ir Lietuvos politinį

elitą įtikinti, kad užsienyje gyvenantys lietuviai galėtų rinkti į LR Seimą 1 ar 2 atstovus iš savo būrio ir tokiu būdu jų interesai būtų geriau matomi ir girdimi Lietuvoje. Žinoma, tai būtų daugiau simbolinis klausimas, kadangi 1 ar 2 Seimo nariai neturėtų jokios reikšmingesnės įtakos priimant vienus ar kitus sprendimus. Tačiau svarbu tai, kad tokiu būdu atsirastų galimybė be jokių papildomų pastangų iš Seimo tribūnos viešai išsakyti savo nuomonę, pilnomis teisėmis dalyvauti įvairių komitetų ar komisijų veikloje, galų gale palaikyti nuolatinį ryšį su užsienyje gyvenančiais lietuviais.

Šis klausimas kartkartėmis kildavo, tačiau greit išblėsdavo. Kodėl taip nutikdavo? Ogi todėl, kad tai nėra toks paprastas klausimas. Žinoma, yra šalių, kurių teisinėje sistemoje sudaryta galimybė diasporai turėti savo atstovus, tačiau klausimas komplikotas dėl įvairių priežasčių. Aš pats laikydavausi nuomonės, kad tokios galimybės sudarymas gal ir paskatintų užsienyje gyvenančius Lietuvos piliečius aktyviau dalyvauti rinkimuose, tačiau tuo pat metu sukeltų kitų problemų. Visų pirma neaišku, kokių principu diaspora tuos kandidatus turėtų atrinkti. Juk Seimo formavimas ir veiklos principai demokratinėse visuomenėse remiasi partine veikla. Kol kas niekas geresnio, nors ir ne visuomet efektyvaus modelio nesugalvojo. Antra, lietuvių diaspora gyvena visuose pasaulio žemynuose, kartais labai besiskiriančiose politinė santvarka valstybėse.

Senatas

Taip pat jų gyvenimo sąlygos, santykis į gyvenamojo krašto realijas labai skirtingi. Todėl ir poreikiai skirtingi. Trečia, visada laikiausi nuomonės, kad Lietuvos politiniame gyvenime ar valstybės politinės valdžios formavime turėtų dalyvauti visų pirma Lietuvoje, o ne užsienyje gyvenantys piliečiai. O tapatybės saugojimo, kultūros ar švietimo klausimus galima efektyviai spręsti ir tiesiogiai nesiangažuojant į Lietuvos politinį gyvenimą.

LENKIJOJE

Kodėl apie tai rašau? Todėl, kad netrukus galėsime stebėti, kaip tokio pobūdžio politiniai mechanizmai veiks Lenkijoje. Neseniai Lenkijos Senatas priėmė sprendimą, jog inicijuos Konstitucijos pakeitimą, kad užsienyje gyvenantys lenkai galėtų rinkti ir turėti Senate du savo atstovus.

Žinoma, Lenkijoje kitokia padėtis nei Lietuvoje. Užsienyje gyvena ir gyvena keli milijonai Lenkijos piliečių. Lenkija kelis dešimtmečius kūrė ir tobulino savo politiką užsienyje gyvenančių tautiečių atžvilgiu. Tam sukurti įvairūs instituciniai instrumentai. Maža to, kartais tarp įvairių institucijų net kildavo ginčų, mat

kiekviena iš jų norėdavo pirmuoti ir formuoti Lenkijos politiką tautiečių atžvilgiu. Prieš kelerius metus taip nutiko susikivirčius Senatui su Užsienio reikalų ministerija. Lenkijos Seime veikia nuolatinė Polonijos ir ryšių su tautiečiais užsienyje komisija, jau minėtam Senatui pavesta kuruoti užsienyje gyvenančių tautiečių klausimus. Veikia įvairūs fondai, kurie organizuoja ir administruoja valstybės skiriamą paramą, padėtis analizuojama ministerijose, vaivadijų įstaigose, neretai įvairios komisijos veikia net vietos savivaldybėse.

Grįžkime prie Senate diskutuojamo projekto. Kaip bus siūloma keisti Konstitucijos nuostatas, kad būtų įteisintas užsienyje gyvenančių lenkų atstovų patekimas į Senatą, kol kas neaišku. Tačiau darbai vyksta. Visų pirma reikia pabrėžti, kad noras Senatą papildyti dviem užsienyje gyvenančių lenkų atstovais – tai gražus simbolinis gestas minint Lenkijos nepriklausomybės atkūrimo šimtmetį ir noras parodyti užsienio tautiečių reikšmę Lenkijos valstybei ir jos ateičiai. Tai ir pirmiausia pabrėžiama kalbant apie šį projektą. Senato pirmininkas Stanislavas Karčevskis (Stanisław Karczewski) pažymi, kad visos Lenkijos politinės jėgos šį

projektą turėtų vienbalsiai paremti, kadangi tai Lenkijos valstybės interesų ir garbės reikalas. Tikriausiai taip ir bus, kadangi Lenkijoje šiais klausimais visuomet vyraudavo vieninga nuomonė, nepaisant to, kuri politinė jėga nuo 1989 metų sudarė politinę daugumą Seime ar Senate. Be abejo, tam pritaro ir Prezidento kanceliarija. Įdomiau tai, kokie įrašai atsirado Konstitucijoje ar, tarkime, Rinkimų įstatyme. Senato vadovas pabrėžė, jog šiuo metu svarstoma galimybė, kad užsienyje gyvenantiems lenkams atstovaus du atstovai – „vienas iš Rytų, kitas iš Vakarų“. Žinoma, tai supaprastintas ir simbolinis apibrėžimas, tačiau įdomu, kaip tai bus išversta į teisininkų kalbą. Juk ne taip paprasta apibrėžti, kas iš Rytų, o kas iš Vakarų. Mano manymu, čia susipina įvairūs kriterijai, kuriuos sudėtinga pasverti. Tarkime, kuriai grupei priskirti Suomijoje ar Estijoje gyvenančių lenkų? Jeigu ir pavyks pritaikyti geografinį kriterijų, tai pasaulėžiūros ar priklausymo tam tikrai europinei tradicijai gali būti sudėtinga. O kaip pasverti, ar Ukrainos vadinamojo Maidano judėjimo dalyvis mažiau demonstruoja vakarietiškas, europines vertybes negu, tarkime, Londone gyvenantis euroskeptikas ir kosmopolitas? Man atrodo, kad nebus taip paprasta.

Žodžiu, reikia sulaukti konkrečių pasiūlymų. Jie bus įdomūs ir verti dėmesio. Parodys, kaip šioje Europos dalyje keičiasi požiūris į diasporą ir jos vaidmenį šiuolaikinių valstybių gyvenime.

Žodžiu, reikia sulaukti konkrečių pasiūlymų. Jie bus įdomūs ir verti dėmesio. Parodys, kaip šioje Europos dalyje keičiasi požiūris į diasporą ir jos vaidmenį šiuolaikinių valstybių gyvenime.

Įsiklausykim, išgirskim...

RŪTA BURDINAITĖ

Čeža po kojomis nukritę lapai, o akį veria saulės nušviesti, pasakiškai raibuliuojantys jų kilimai. Ruduo šiomet kaip reta šiltas ir kaip reta auksinis. Toks rudeniškas spalio 19-osios vakaras atvedė į Punsko lietuvių kultūros namus, kur vyko XV rudens literatūriniai skaitymai.

Auksinių rudens lapų bei raudonų rojaus obuolių prikritę ir salėje. Jų pilnas stalas, o šalimais spingsinčios žvakės žada kažką nepaprasto, kažką paslaptingo...

Literatūrinių skaitymų rengėjas, „Aušros“ leidyklos direktorius Sigitas Birgelis pasveikina atvykusius svečius. Pirmasis iš jų – pagrindinis šio vakaro herojus Alvydas Jegelevičius. Nužvelgęs atėjusius į renginį juokais patuoja vieną garsių dainininkų: „Salėje žmonių yra, tai koncertas bus.“

– Tai pradžioje ką nors padainuokim, – pasiūlo. Mūsų krašte jis žinomas labiausiai kaip dainininkas ir kompozitorius, kurio muzika daugelį iš šiandien čia sėdinčių lydėjo jau nuo pat gražių jaunystės dienų. Taigi visi pavymui ir užtraukia: „...dar pastovėk prie gimto namo, pabūki su vaikais šalia“. Iš karto pasidaro šilta ir miela.

Tačiau šiandien Alvydas Augustinas Jegelevičius atvyko ne tik padainuoti, bet visų pirma pristatyti mums savo naują Punsko „Aušros“ leidykloje išleistą rinkinį „Eilės iš eilės“. Tai jau septintoji šio autoriaus knyga, kurioje sukaupti per septynerių metų laikotarpį gimę eilėraščiai ir pamąstymai. Kūriniuose rasime ir dzūkavimo, ir šmaikštavimo, tačiau giliausios mintys iškyla tekstuose, skirtuose senajai mūsų tautos istorijai.

„Žeme brangiausioji... Žeme

Boženos Bobinienės nuotr.

švenčiausioji... Žeme lietuvių senųjų genčių...“ – kaip litaniją kalba žinomas Lietuvos aktorius ir režisierius Ramūnas Abukevičius. Jis, lyg iš praeities atklydęs didingas jotvingių krivis, ryžtingai, bet ir su meiliu švelnumu atkartoja poeto parašytas eiles: „Lietuvėle mūsų brangi, Lietuva, Lietuva šventoji, mūs tėvynė LIETUVA.“

Nuojauta nemelavo. Girdint įtaigius poeto ir aktoriaus žodžius klausytojus užvaldo tolima, bet kartu tokia artima, paslaptinga ir garbinga mūsų protėvių dvasia.

Susitikimo pradžioje įsitikinęs, kurių šaunių dainininkų salėje prisirinko, Alvydas Jegelevičius dar pakviečia visus pritarti savo knygoje užrašytoms naujoms dainelėms, o paskui suteikia žodį mūsų krašto kūrėjams. Algis Uzdila šį kartą paskaito pamokantį apsakymėlį vaikams, kuris sukurtas iš bendravimo su anūke Laima akimirky. Janina Aleksaitė-Macukonienė pasidalija eilėse rudeniškai sugulsiomis savo gyvenimo refleksijomis.

Išgirstame ir Sigitą Birgelio naujausios kūrybos.

Pasibaigus literatūrinio žodžio skambesiu prabyla dar vienas svečias, aistringas lietuviybės puoselėtojas bei VŠĮ „Lietuvos namai“ įkūrėjas Antanas Šakinis. Jis džiaugiasi galėjęs atvykti į mūsų kraštą ir išgirsti čia išlaikytą lietuvišką žodį. Pristato senų knygų kolekciją, paskaito minčių apie kalbos ir tautos išlaikymą. „Tautos istorija turi būti kiekvieno piliečio lūpose ir tuomet tauta bus nemirtinga. Ką žmogus atsineš iš vaikystės ir jaunystės, jis turės visą gyvenimą. Jaunoji karta turi perimti tautos vertybes, tradicijas ir jas išlaikyti. Tik taip Lietuva išliks gyva.“ A. Šakinis planuoja įkurti kilnojamą informacijos centrą, kad norintys galėtų pasisemti žinių apie Lietuvą ne tik „Lietuvos namuose“, bet gauti jų ir į savo namus. Kaip pavyzdį paskolino dalį savo atvežtų Lietuvos istorijos knygų Punsko Kovo 11-osios licėjaus bibliotekai, kad moksleiviai galėtų patys prisiliesti

Boženos Bobinienės nuotr.

prie senųjų lietuviškų leidinių. Šio krašto lietuvius A. Šakinis matęs kaip tiltą su tėvyne Lietuva bei kelią į bendradarbiavimą su lenkų tauta.

Du anksčiau minėtieji vakaro svečiai mūsų krašte jaučiasi beveik kaip savi. Alvydas Jegelevičius pirmiausia pravažiudavo pro čia vykdamas į Lenkijoje rengiamus tarptautinius muzikos festivalius, paskui koncertuodavo ir Punsko scenoje. Jau tada jis pamatė čia kitokią Lietuvą ir pajuto, kad šis kampelis ir jo žmonės alsuoja lietuvių ir saugo ją labai rimtai ir giliai.

– Dėkoju punskiečiams už susitikimus, kuriuose aš pajutau gilų lietuviybės išsaugojimo rūpestį, šito krašto, kuris tikrai yra šventa lietuvių žemė. Patys geriausi linkėjimai Jums visiems, gerų metų, būkit sveiki ir laimingi, – baigia kalbą kompozitorius, poetas ir mūsų krašto bičiulis.

Ramūnas Abukevičius prisimena, kad pirmą kartą atvyko pas mus dar „Sąjūdžio“ laikais ir tada skaitė Punsko licėjaus moksleiviams V. Kudirkos poeziją. Kai į Punsko lietuvių kultūros namus sugrįžo dirbti režisierė Jolanta Malinauskaitė-Vektorienė, jo ryšiai su šiuo kraštu sustiprėjo per teatro renginius, ypač per čia jau du kartus vykusią regioninę vaikų ir jaunimo teatrų festivalio „Šimtakojis“ apžiūrą. Vienas žinomiausių Lietuvos aktorių ir režisierių, o pastaruoju metu ir Lietuvos nacionalinio kultūros centro Teatro

poskyrio specialistas irgi pritaria, kad smagu aplankyti šį kraštą, kur junta išaugota tos tikros prieškarinės Lietuvos dvasia ir tradicijos.

Gražiais žodžiais apie mūsų kraštą (pelnytais ar ne) mūsų savimeilę paglosto dar vienas svečias, visą vakarą kukliai sėdintis šalia LR konsulato Seinuose vadovo Vaclavo Stankevičiaus ir kantriai laukiantis savo eilės. Tai vienas populiariausių Lietuvos žiniasklaidoje žmonių – žurnalistas, diktoriaus, renginių vedėjas Juozas Šalkauskas. Jis pas mus irgi jau ne kartą viešėjęs įvairių švenčių ar koncertų metu. O Rudens literatūrinius skaitymus papildė savo gan netipiškos parodos atidarymu. Tai gi gerbiamas Juozas atvežė 100 kaklaraiščių. Tai, pasak jo, tik 4 % gausios, apie 1600 egzempliorių, kolekcijos. Kaklaraiščiai suskirstyti temomis, o ant jų rasi bemaž visų sričių motyvus: nuo

valstybės įstaigų pareigūnų, įvairių šalių diplomatų, sportininkų, rimtoms progoms skirtų kaklaraiščių iki visai žaismingų, pvz., kaklaraiščio su kiaušlytėmis, kurį žmona su meile nupirko vyrui, – šmaikštaudamas kalbėjo kolekcijos savininkas. Prie kaklaraiščio su natomis kadais net patį Virgilijų Noreiką diktoriaus pričiupo parodoje solfedžiuojant. O sunkiausias kolekcijos kaklaraištis nukaltas iš geležies ir gan ilgai jo neryšėsi. Tai gi šios parodos autorius kiekvieną kartą gali pasipuosti tam tikrai progai tinkančiu kaklaraiščiu.

Taip nejučiom ir prabėga XV rudens literatūrinių skaitymų vakaras, pripildytas dainos ir poezijos, pamąstymų apie tautos istoriją ir jos išlikimą, įdomių žmonių pomėgių.

„Kasdienio gyvenimo rūpesčiai suirzuso pasaulio fone, mus jungiantis, nenumaldomai vedantis-genantis laikas ir vis dar svarbiais praeities ženklais kalbanti mūsų tėvynės žemė – įsiklausykim, išgirskim... vardan tos“, – rašo Alvydas Jegelevičius savo rinkinio įžangoje. Iš tikrųjų užtenka tik stabtelėti amžino skubėjimo sukuryje arba pakilti virš savo fizinio ir intelektualinio sąstingio ir įsiklausyti, ir išgirsti – poeziją, dainą, žodį... Vardan Tos ir vardan savęs pačių. Ir net nepajusime, kaip grįždami namo pradėsime solfedžiuoti mus supančio auksinio rudens bei savo gimtosios žemės simfoniją – kaip kad Noreika prie Šalkausko kaklaraiščio...

Boženos Bobinienės nuotr.

„Žvaigždžių takais“

ONUTĖ VALENSKIENĖ

Gili rauda ir liūdesys suaugę su žmogaus gyvenimu. Gal ir gimstame po laimingą žvaigždę, bet netekti ir skausmas neaplenkia nei vieno iš mūsų. Tokių minčių vedami šių metų spalio 26 d. pakvietėme žiūrovus trumpai stabtelėti ir susimąstyti. Tą dieną Suvalkų kultūros centro Didžiojoje salėje įvyko Suvalkų lietuvių surengtas Vėlinių koncertas „Žvaigždžių takais“. Šventės globėjai: Lietuvos Respublikos konsulas Seinuose bei Lenkijos lietuvių bendruomenė.

Tokio masto Vėlinių koncertas Suvalkuose surengtas pirmą kartą. Tačiau jaunesnioji karta turi labai stiprų ir gyvą pavyzdį: ilgamečius Suvalkų lietuvių „Vienybės“ klubo, „Ančios“ ansamblio bei teatro „Sūduvis“ vadovus ir dalyvius,

„Suvalkiečio“ redaktorius ir korespondentus, lietuvių kalbos mokytojus. Sekdami vyresniųjų darbus, aktyvią veiklą, ir mes sumanėme burtis bei rengti kultūrinius vakarus. Pastogę susitikimams ir repeticijoms radome „Vienybės“ klube. Tačiau

ilgainiui norėtusi didesnių ir patogesnių patalpų, atvirų visiems lietuvių kultūrai prijaučiantiems žmonėms. Norėtusi atvirų durų kiekvienam, kas pageidauja dalyvauti lietuvių savivokloje arba tiesiog ateiti pabūti kartu, pabendrauti, pažaisiti, sutikti bendramamžių, bendraminčių. Labai norėtusi atskleisti lietuvių kultūrą platesnei Suvalkų miesto visuomenei ir pakviesti bendram dialogui bei kultūriniam mainams.

Vėlinių koncertui ruošėmės labai nedrąsiai... Tačiau bendromis jėgomis, Jolantos ir Arnoldo vedami, pasitelkę eiles, dainas, muziką ir šokį, nupiešėme vieno gyvenimo istoriją...

Moteris neteko vyro. Jis iškeliavo Anapilin. Ji paliko viena su savo širdgėla ir nemiga:

Stanisław Ceran nuotr.

Stanisław Ceran nuotr.

*Sau liečiau tikėt, kad sugrįši Tu
Iš kitos erdvės dangaus keliu...*

Į pagalbą atėjo žvaigždės, kurios parodė jai „kitą krantą“ ir leido dar kartą susitikti su mylimuoju. Tuo pačiu dar kartą atsiveikinti, susitikyti su netektim ir gyventi toliau be žmogaus, kurį besąlygiškai mylėjo. „Žmogus su žvaigžde gimsta ir su ja jo gyvybė išblėsta...“ Tačiau žmonės, kuriuos mylėjome, prisimename visą gyvenimą. Jie nuolat mūsų mintyse ir širdyse. O mes, pasilikę čia, žemėje, privalome panešti viską, ką skiria likimas.

Turbūt milijonai artistų gali mums pavydėti žiūrovų, kurie gausiai atvyko ir puikiai mus palaikė. Jūsų plojimai paglostė mūsų širdis... jau antrą kartą (pirmą kartą susitikome „Trijų mylimų“ premjeroje). Tokiomis akimirkomis mes iš naujo pradėdame tikėti, kad mūsų pastangos nenuveina veltui. A Č I Ū, kad esate. A Č I Ū žiūrovams, kurie nesupranta lietuviškai, bet ateina į lietuviškus vakarus, norėdami pažinti mūsų kalbą ir kultūrą.

Žemai galvas lenkiame prieš Lietuvos Respublikos konsulato vadovą Vaclavą Stankevičių, kuris globoja mus kaip gerasis tėvas. A Č I Ū Onutei Virbylienei – LLD Suvalkų skyriaus pirmininkei – ir visiems „Vienybės“ klubo nariams, kad duoda mums pastogę ir skatina aktyviai veikti. A Č I Ū Jolantai ir Arnoldui už mums aukojamą laiką. A Č I Ū Aidžiui už „pabūgnijimą“. A Č I Ū visiems geros valios žmonėms, kurie paskolina, atveža reikiamus rekvizitus, praneša ir paskatina ateiti į mūsų pasirodymus, filmuoja ir

fotografuoja, palaiko geru žodžiu, leidžia anksčiau išeiti iš darbo, pasaugo vaikus... Jūsų yra tiek daug. Tik Jūsų dėka mes galime taip puikiai ugdyti savo pomėgius.

Šventėje dalyvavo garbingi svečiai: Suvalkų miesto viceprezidentė Ewa Sidorek, Punsko valsčiaus viršaitis Vytautas Liškauskas, Lazdijų rajono savivaldybės mero patarėjas Jonas Gudžiauskas, Nemuno euroregiono Marijampolės biuro direktorius Gintaras Skamaročius, Kalvarijos savivaldybės meras Vincas Plikaitis, Vilkaviškio rajono savivaldybės administracijos direktoriaus pavaduotoja Daiva Riklienė su delegacija.

Po tiek daug A Č I Ū lieka tarti **PRAŠOM – ATEITI visus Suvalkuose ir apylinkėje gyvenančius žmones, kurie norėtų veikti drauge.** Nesvarbūs Jūsų amžius, lytis, tautybė, svarbus Jūsų noras puoselėti ir/ar pažinti lietuvių kultūrą. Manau, kad kiekvienas suras savo erdvę. „Pabelskite, o bus Jums atidaryta“. Rašykite per feisbuką (grupė SŪDUVIEČIAI LT), skambinkite, atsiliepkite per pažįstamus.

„Paukščių sakmės“

JOLANTA MALINAUSKAITĖ-VEKTORIENĖ

Sakmė – tai pasakojamosios tautosakos kūrinėlis, kuriame aiškinama pasaulio ir gamtos reiškinių kilmė. Sakmėse atsiskleidžia protėvių mąstymo ir pasaulio suvokimo būdas. Paukščiai lietuvių pasaulėžiūroje visuomet atlikdavo svarbų vaidmenį. Jie – tarpininkai tarp Dievo ir žmogaus, tarp žemės ir dangaus. Jie laimės, negandos ir ateities pranašai. Buvo tikima, kad paukščiuose apsigyvena mirusiųjų sielos. Apie tai liudija gausa dainų ir smulkiosios tautosakos pavyzdžių. Todėl ryžtasi šiųmetį Vėlinių koncertą pavadinti „Paukščių sakmėmis“.

Buvo manoma, kad visata susikūrė iš paukščio kiaušinio, kuriam suskilus atsirado žemė, dangus ir jo kūnai. Paukštis – vienas pirmųjų pasaulio kūrėjų. Tai jis kasė upes, nešė vandenį, iš požemių parsraidino ugnį. Tik jam leista pakilti

į žmogui nepasiekiamas erdves. Net pati žodžio kilmė įdomi: aukštis – paukštis.

Taigi prakalbinome paukščius. Pasirodo, gegutė įkūnija mirusią

motinėle, sakalas – kareivėlį, šarka esanti svečių, o varna – mirties pranašė. Kregždė ant sparnų atneša lietu, o kadaise ir ugnį žmonėms pargabeno. Visa tai susipynė su lietuvių

liaudies dainų motyvais, smulkiaja tautosaka ir, svarbiausia, su lietuvių literatūros klasika – Antano Baranausko „Anykščių šilelio“ ištraukomis. Scenoje atgijo dainiaus aprašytas miškas – su paukščių čiulbėjimais, ulbėjimais, antropomorfizacijomis. Visgi šie ypatingi metai – Lietuvos nepriklausomybės 100-metis įpareigoja.

Piemenėliai (Punksko LKN vaikų teatras „Kregždutė“) pristatė

Virginijos Karčiauskienės nuotr.

Virginijos Karčiauskienės nuotr.

Virginijos Karčiauskienės nuotr.

išlikusias sakmes apie paukščius, o tai leido amžinam žodžio piligrimui – poetui (vaidino Artūras Astrauskas) pajusti, išgirsti ir suprasti miško grožį ir jo paslaptis. „Anykščių šilelis“ atgijo kupinas paukščių čiulbėjimo. Sparnuotųjų giesmininkų vaidmenis atliko Punsko klojimo teatro ir jaunių teatro „Kregždė“ aktorės: Ina Pečiulytė, Daiva Grigutytė, Monika Valinčiūtė, Simona Zubavičiūtė, Darija Vyšniauskienė, Irena Lila.

Paukščio įrankis – giesmė. Arnoldas Vaznelis, kūręs senųjų dainų aranžuotes ir koncerto muzikinį apipavidalinimą, puikiai atskleidė leitmotyvinę renginio mintį. Jam pavyko suburti ne tik muzikantus (Aidis Staskevičius, Matas Pečiulis, Matas Čėpla), bet ir gražų būrį dainuojančio jaunimo.

Koncerto pagrindinis akcentas – minėtuvs, kurių metu prisimename iškeliavusias iškilias mūsų krašto asmenybes, jų biografijų nuotrupas. Simboliškai jų sielų žiburėlius apgyvendiname inkilėliuose. Minėtuvių tekstus labai kruopščiai parengė Asta Pečiulienė, o jiems gyvybės savo balsu įkvėpė Dovydas Gudaitis.

„Tarp Lietuvos ir tarp dangaus aukšto gieda paukštis virš mūsų ir giedos...“ – nuskambėjo

renginio finale, kurio atomazga vyko kapinėse. Deglais nuskaidrinta eisena sustojo ties Romo Vitkausko amžinojo poilsio vieta. Po to buvo deginami senieji kryžiai.

Šis Vėlinių koncertas buvo jubiliejinis – 45-asis. Tai pats seniausias Punsko LKN renginys, kurio populiarumas nepaisant laiko tėkmės neblėsta. Šiemet jį praturtinome dar viena akcija, skirta Nepriklausomybės metinėms švęsti – „100 inkilėlių – Lietuvos 100-mečiui“. LLB ir Punsko LKN kviečia visus ir toliau dalyvauti šiame sumanyme. Jei kas

norite, galite (pavieniai asmenys, šeimos, ansambliai ar kiti žmonių sambūriai) – pagaminkite inkilėlį, papuoškite jį tautiniais raštais ar spalvomis ir atneškite į LKN. Pavasarėjant juos įkelsime į Punsko senosiose kapinėse augančius medžius, kad lauktų pargrįžtančių giesmininkų. Koncerto metu scenoje panaudoti inkilėliai – šios akcijos pasekmė.

Ačiū visiems, dalyvavusiems „Paukščių sakmėse“ – mažiesiems ir didiesiems teatrų artistams, muzikantams, dainininkams, minėtuvių rengėjams. Ačiū tiems, kas dalyvavo inkilėlių akcijoje. Raginu ir kitus prisijungti. Ačiū gausiai susirinkusiai publikai. Ačiū Vėlinių koncerto sumanytojui Algiui Uzdilai už nepaprastai gražios tradicijos įauginimą mūsų krašto renginių kalendoriuje.

Ačiū rėmėjams – Lenkijos Respublikos vidaus reikalų ir administracijos ministerijai.

Virginijos Karčiauskienės nuotr.

VLADA GOBERIENĖ

2018 m. sausio 9 d., paskutinį atodūšį besivydama, aštuonnyčius austi Dievuliui išskubėjo Paliūnų kaimo gyventoja, garbinga mūsų krašto audėja Vlada Goberienė.

Vlada gimė 1928 m. Taurusiškių kaime. Ištekėjusi už Petro Goberio iš Paliūnų, atėjo į marčias. Užaugino penkis vaikus. 1972 m. pastatytuose naujuose namuose Vlada įsirengė savo audimo dirbtuves. Darbšti ir kruopšti savamokslė audėja savo darbais greitu metu išgarsėjo ne tik savam krašte, bet taip pat Lenkijoje, Lietuvoje, Amerikoje, Kanadoje, Australijoje, Vokietijoje. Ji ausdavo audinius su lietuviškais raštais, Lietuvos simboliais. Išaudusi Vytį su „Tautiška giesme“, Vytauto Didžiojo atvaizdą, keturnytes ir aštuonnytes margaspalves lovatieses, paveikslus. Savo audinius eksponuodavo parodose visoje Lenkijoje, laimėdama geriausius įvertinimus, jos rankdarbiai puošia daugelio lietuvių namus. Punsko valsčius nepaprastai didžiuojasi, kad Vlada Goberienė išaudė ir padovanojo vėliavą su Punsko herbu – šventuoju Petru.

Laikui bėgant Vlados staklės nutilo, o skietą, nytis, savo sukurtus raštus ji perdavė kitai mūsų krašto audėjai – Veronikai Valenskienei, kuri bendrabutyje įrengtose dirbtuvėse ir toliau moko austi mūsų krašto jaunimą.

Tarp Vlados Goberienės išaustų tekstų esąs ir toks:

*Kaip aš ilgiuosi beržų ir uosių
Prie savo tėviškės kelių,
Kuriais gal niekad nevažiuosiu,
O jų užmiršti negaliu.*

ROMAS MARCINKEVIČIUS

2018 m. vasario 28 d. Anapilin po ilgos ligos iškeliavo 59-erių Petras Romas Marcinkevičius.

Nuo mažens Romas buvo užsispyręs vaikas. Ištvėrmę ugdė bėgiodamas aplink Stabingio ežerą savo tėviškėj, Žagarių kaime. Sunkus darbas ūkyje ir mokykloje atsipirko – Romas įstojo į Kūno kultūros akademiją Poznanėje. Iš ten po metų, gavęs valstybinę ministerijos stipendiją, jis išvyko tęsti mokslų į Sankt Peterburgą.

Romas buvo atletiškas jaunuolis. Jis degė aistra sportui, ypač lygumų slidėms. Pateko į greičiausių sportininkų Lenkijoje būrį. Atstovavo Lenkijai kaip jaunimo rinktinės narys biatlone. Baigęs aukštuosius mokslus, jis sportą puoselėjo mokytojaudamas Suvalkų mokyklose. Net kai kūnas nusilpo, o protas jau neatminė visų vardų ar taisyklių, jis vis tiek su užsidegimu stebėjo žaidynes, čempionatus ir rungtynes, su mielu noru pasakodavo visiems apie jaunystės pasiekimus.

Romas buvo gabus. Pats išmokęs staliaus amato, didžia dalimi kūręs

apdailą savo namuose Punske, jis ir kitiems gamino stalus, suolus, tvoras, pastatė ne vieną pirtį ar laiptus. Ilgai su kaimynu sprendė galvosūkį, kaip atnaujinti prie sveikatos punkto stovintį medinį kryžių. Perėmęs bityną po uošvio mirties jis pats pasidarė avilius ir, galbūt prisimindamas dar vaikystėje iš savo senelio išmoktas pamokas, padvigubino bičių šeimų skaičių. Išmoko kalbėti rusiškai bei suomiškai. Besimokant ir jau dirbant užmegzta draugystė jis puoselėjo ir susirgęs, jau nebedirbdamas. Draugai jam visada buvo brangūs, visada jiems stengėsi kuo nors pagelbėti. Į Marcinkevičių namus Punske nuolat kas nors užsukdavo su prašymu išdailinti lentas, sutaisyti baldą, paskolinti įrankių ar tiesiog pasikalbėti.

Gyvenimas Romui nenuolaidžiavo. Buitis Žagariuose nebuvo pati lengviausia. Tėvai Michalina ir Stasys ūkininkavo kaip išmanydami, žvejoj greitimame ežere, kad tik vaikams parūpintų dorą gyvenimą. Tėvo mirtis neaiškiais aplinkybėmis paliko gilių žymių Romo sieloje. Žymių, kurios primindavo apie save, kai užeidavo slogios mintys. Nepaisant, o gal būtent dėl išgyvenimų jis išliko atkaklus ir užsispyręs, atiduodantis visą save – bėgimo trasoje, medžio dirbtuvėje ar priimdamas svečius.

Romas visuomet išliks keturių sūnų ir žmonos atmintyje.

VYTAUTAS VAZNELIS

Kaip griausmas iš giedro dangaus 2018 m. balandžio 4 d. Punsko apylinkėje nuaidėjo žinia, kad nualintas ligų amžiams akis užmerkė ilgametis Punsko banko darbuotojas, buvęs klostimo teatro dalyvis Vytautas Vaznelis.

Vytautas gimė 1952 m. Valinčių kaime. 1971 m. baigęs Punsko licėjų įsidarbino Punsko banke, kur išdirbo 37-erius metus. 1975 m. vedė Punsko kaimo merginą Aldutę Markevičiūtę, su kuria susilaukė 3 vaikų: sūnaus Algio bei dviejų dukrų Alicijos ir Astos. Labai džiaugėsi, kad vaikai sukūrė lietuviškas šeimas, didžiavosi ir rūpinosi savo penkiaais anūkais.

Vytas mėgdavo pokštauti, pasižymėjo neeiliniu humoro jausmu. Dar jaunystėje aktyviai dalyvaudavo Valinčių kaime statomuose vaidiniuose, o persikėlęs gyventi į Punsko kaimą, papildė Punsko kultūros namų klostimo teatro gretas. Pagal Vyto charakterį režisieriai dažniausiai parinkdavo jam juokingų personažų vaidmenis.

Nepaprastai mėgo lietuvių liaudies muziką ir dainas, buvo nuolatinis kapelos „Klumpė“ gerbėjas.

Vytautas buvo kuklus, geraširdis, paslaugus žmogus. Stengėsi kiekvienam padėti, įgyvendinti kaimynų, artimųjų prašymus, už tai nereikalaudamas jokio atlygio. Pagalba kitiems jam teikdavo dvasinį malonumą.

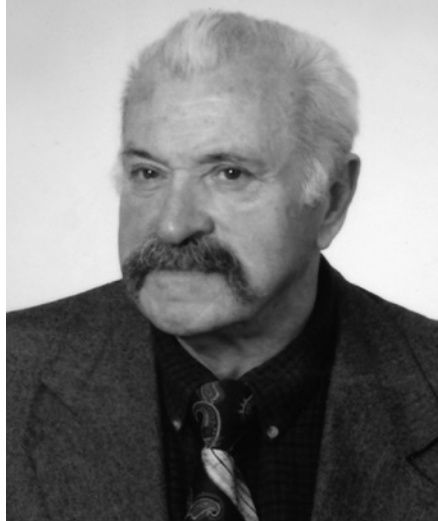
Vytautą mylėjo ir gerbė taip pat jo šeima, todėl sunku buvo susitaikyti su staigia vyro, tėčio, senelio, uošvio netektimi.

JURGIS ROMANAS

2018 m. balandžio 14 d. amžinybės keliais išlydėjome šviesaus atminimo gydytoją Jurgį Romaną.

Jurgis gimė 1922 m. Suvalkuose, Salomėjos ir Stanislovo Romanų šeimoje. Tėvas – vaistininkas, motina – bajoraitė Mackevičiūtė, Jono Basanavičiaus giminaitė. Buvo jauniausias iš penkių Romanų palikuonių.

Pradinę mokyklą Jurgis baigė

Punske, vidurinę – Suvalkuose. 1948 m. įstojo į Gdanskio universiteto Medicinos fakultetą, kurį sėkmingai baigęs sugrįžo į Punkską. Jam teko prižiūrėti ilgaamžę motiną, mat kiti broliai ir sesės apsigyveno Varšuvoje.

Jurgis 1954 m. žydo Levitansko name (Mickevičiaus g.) įsteigė medicinos punktą, jame gimdymo skyrių, ambulatoriją ir ligonių skyrių. Jis pats čia dirbo 4-erius metus. Ambulatorijoje priiminėjo sergančius, atlikdavo nesudėtingas medicinos procedūras.

1956 m. įsteigus Punske licėjų Romanui buvo siūlomas mokytojo darbas, tačiau jis atsisakė, norėdamas gilinti medicinos žinias ir įsigyti specialybę. Visą gyvenimą jis išdirbo Suvalkų ligoninėje radiologu. Sugrįžęs iš darbo privačiai priiminėjo pacientus Punske. Stengėsi visiems suteikti pirmąją pagalbą, buvo geranoriškas ir paslaugus. Ne kartą ligonius savo mašina veždavo į Suvalkų ligoninę. Su vyresniais žmonėmis, kurie nemokėdavo lenkų kalbos, bendraudavo lietuviškai. Mūsų visuomenėje gydytojas Romanas buvo laikomas autoritetu, nusipelnė žmonių pagarbos ir kilnios asmenybės vardo.

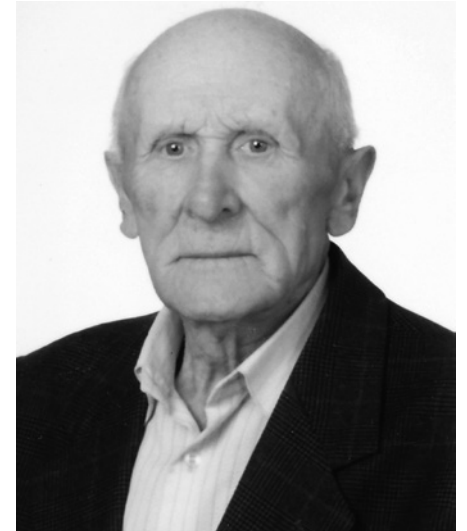
Laisvalaikiu gydytojas mėgdavo medžioti, žaisti kortomis bridžą, užsiimti medžio apdaila. Vis kartodavo: „Jeigu ne medicina, tikriausiai būčiau buvęs staliumi.“

Jam buvo per 80 metų, kai

susidomėjo fizika, chemija, astronomija, technikos naujovėmis. Atidžiai sekė šių sričių žinias. Abi gydytojo Romano dukros, Joana ir Kristina, nuėjo tėvų pėdomis – baigė mediciną.

Gydytojas Jurgis Romanas mirė sulaukęs 96-erių. Amžinojo poilsio atgulė Punsko kapinėse šalia savo tėvų.

JONAS KRAKAUSKAS

2018 m. gegužės 3 d. pasibeldė į duris pavasariu dvelkiantis vėjas ir užpūtė gyvybės žiburėlį – tyliai mus paliko Ožkinių kaimo ūkininkas, vyriausias Punsko parapijos vyras, 98 metų Jonas Krakauskas.

Jonas Krakauskas gimė 1920 m. rugsėjo 2 d. Valinčių kaime. Jau nuo mažens gyvenimas jo nelepino: sukakus vos 15-ai, mirė jo tėvas, todėl jaunuoliui teko pasirūpinti motina ir seserimis. Būdamas dvidešimties, Jonas su šeima buvo išvežtas į Lietuvą priverstiniais darbams pas vokiečių ūkininką. Ten pradirbo trejus metus, bet niekaip negalėjo užmiršti gimto krašto, todėl karui baigiantis, 1944-aisiais, sugrįžo į savo namus Ožkiniuose. Tuomet vėl teko viską pradėti nuo pradžių. Po kelerių metų Jonas buvo išrinktas kaimo seniūnu. Šias pareigas ėjo beveik 40 metų. Prašomas papasakoti apie tuometinį seniūnavimą, Jonas vis pasakojimą baigdavo: „Tai gal mani žmonės mėgo, kad šiciek metų rinko ir rinko seniūnu.“

Tai buvo be galo darbštus, pavyzdingas ūkininkas, kuris mylėjo darbą ir ėmėsi jo, kiek jėgos ir sveikata leido. Vis artimųjų prašomas jau pailsėti, Jonas atsakydavo: „Aha, vaikeli... aš negaliu be darbo, nes kap nedzyrbu, tai man kojas skauda.“

Jonas su žmona užaugino 2 dukras, sulaukė 4 anūkų ir 6 proanūkių. Būdamas jau daugiau kaip 90, jis vis kartodavo: „Jau gal apie mani Dievulis pamiršo, kad va kiek metų ir manį nepasiima...“ Bet Dievulis apie Joną nepamiršo...

JONAS PAJAUJIS

2018 m. rugpjūčio 31 d. paskutinį atodūšį išleido Ožkinių kaimo ūkininkas, ilgametis Punsko bažnytinio choro giesmininkas Jonas Pajaujis.

Jonas gimė 1928 m. Ožkinių kaime, Agotos ir Motiejaus Pajaujų šeimoje. Vaikystė jo nelepino. Šeimoje augo kartu dar septyni vaikai. Jono tėvelis buvo vyresnio amžiaus, ligotas žmogus. Jonas, sulaukęs vos penkiolikos, perėmė visus ūkio darbus, pavadavo tėvą. Prieš karą baigė keturias klases, mokyklos suole sėdėdamas kartu su žydais, vokiečiais ir lenkais. Mokslas sekėsi puikiai, turėjo gerą atmintį, tačiau karas sumaišė visas kortas.

Atitarnavęs armijoje trejetą su puse metų, 1953 m. susituokė su Kastule Staskevičiūte iš Trakiškių. Abu su

žmona labai mėgo dainuoti. Giedodavo bažnyčios chore ar palydint mirusiuosius į amžinybę. Kastulės ir Jono Pajaujų duetui nereikėdavo scenų, jie abu susėdę dainuodavo ilgais vakarais. Dainų mokėjo begales. Kai į Punsko kraštą atvyko ekspedicija iš Vilniaus, Pajaujai įdainavo apie 130 dainų. Dainingoj ir darnioj šeimoj užaugo 5 vaikai, 11 anūkų ir 9 proanūkiai.

Jonas visą gyvenimą mėgo skaityti knygas, lietuvišką spaudą, domėjosi politika ir Lietuvos istorija. Kiekvieną sekmadienį Punsko bažnyčioje giedodavo rožinį, dalyvavo šv. Mišiose. Punsko bažnytniame chore išgiedojė 57-erius metus.

Tai buvo paprastas, kuklus, darbštus ir geraširdis žmogus. Mylėjo savo gimtą žemelę, gamtą, Tėvynę Lietuvą ir Dievą. Ta meilė turbūt ir išliko abipusė, nes Joną Dievas priglaudė gimtoje žemelėje, kur amžinas dainas šlamės jam medžių šakos.

VITAS VAIČIULIS

2018 m. rugsėjo 5 d. nutrūko gyvybės saitai, į kuriuos visom jėgom įsikibęs laikėsi Punsko miestelio jaunuolis Vitas Vaičiulis.

Jis gimė 1990 m. gruodžio 13 d. Jolantos ir Stasio Vaičiulių šeimoje. Namuose augo su sesutėmis Jūrate ir Rima. Nuo mažens jis sirgo įgimta ir nepagydoma liga – raumenų distrofija.

Buvo labai visų mylimas, geras ir

paklusnus vaikas. Per visą savo trumpą gyvenimą be galo mylėjo visus žmones. Tie, kurie svečiuodavosi pas Vitą dažniau, gerai prisimena, kad veide visuomet švytėdavo šypsena, o iš jo lūpų ne kartą buvo galima išgirsti anekdotų. Ne vienas tapome geresniu žmogumi bendraudami su Vitu.

Vitas domėjosi naujausiomis technologijomis, o apie kompiuterius žinojo bemaž viską. Dažnai klausydavosi muzikos, žiūrėdavo filmus. Domėjosi japonų meno žanrais – manga ir anime.

Internetas Vitukui padėjo keliauti po pasaulį. Ne kartą sakydavo: „Mama, viskas atrodo taip realiai, jaučiuosi, lyg ten tikrai būčiau buvęs.“

Vitas labai mylėjo ir gerbė gamtą. Jį džiugino kiekvienas žvėrelis, medis, akmuo... Kol leido sveikata, daug laiko praleisdavo gamtoje. Žavėjosi saulėlydžiais. Vasarą ne kartą sakydavo: „Einam pažiūrėti nuostabaus saulėlydžio!“ Ir eidavo – su sese, mama, tėčiu ar draugais... Galima sakyti, kad buvo tarsi Mažasis Princas...

Šeimą ir pažįstamus stebino ir jaudino savo kantrumu, pakantumu, jautria širdimi ir rūpestingumu. Ne kartą kitais buvo susirūpinęs labiau negu savimi. Dažnai už savo nedidelę pensiją pirkdavo dovanas artimiesiems, rėmė labdaros akcijas ir fondus.

Vitas gyveno ramiai ir gražiai. Galima būtų sekti jo pavyzdžiu – pasaulis būtų geresnis.

*Jeigu aš medis, kurį kada nors nukirs,
Iš manęs nedarykit gardų,
Nesupjaukite malkoms.
Iš manęs padarykite lieptą per upę,
Duris arba slenkstį, ties kuriuo pasisveikina.*

Marcelijus Martinaitis

Per Vėlinių minėtuves Punske dar buvo prisiminti šie asmenys, apie kuriuos jau anksčiau rašyta „Aušroje“: Romas Vitkauskas, Ona Zubavičienė, Jonas Zakaravičius, Česlovas Vaicekauskas, Irena Grigutienė, Irena Seliukaitė.

„Ilgesio vėjai“

DALIA ASTRausKIENĖ

2018 m. lapkričio 4 d. Seinų „Lietuvių namuose“ vyko Vėlinių koncertas-minėjimas „Ilgesio vėjai“, skirtas amžinybėn iškeliavusiems Seinų krašto žmonėms bei mūsų kraštui dirbusiems lietuviams. Koncerto metu paminėta ilgametė Vysk. Antano Baranausko fondo „Lietuvių namai“ Seinuose tarybos narė Irena Seliukaitė, mūsų tautos didvyris Romas Vitkauskas, gydytoja Irena Grigutienė, Seinų mėgėjų teatro aktorius Algirdas Pakutka, nenuilstanti mūsų krašto pasakotoja Michalina Delnickienė, visuomenininkas Jonas Leonavičius, ūkininkas

Jonas Marcinkevičius, kalvis, bitininkas ir garsus Smalėnų parapijos giesmininkas Česlovas Vaicekuskas, nuostabų balsą turėjusi dainininkė Ona Zubavičienė, saviveiklininkai Jadvyga ir Jurgis Adukauskai, Aldutė Drūytė-Wasilczyk, Jurgis Latvys ir Aldona Stankevičienė.

Meno programą pristatė

Seinų „Lietuvių namų“ vokalinių grupė „INTRO“, popstudijos solistė Klaudija Krakauskaitė. Eiles deklamavo ir skaitė Seinų lietuvių „Žiburio“ mokyklos moksleiviai.

Po minėjimo kaip paprastai visi nuskubėjo prie vysk. Antano Baranausko paminklo ir prie Lietuvos savanorių kapų Seinų kapinėse su maldomis, gėlėmis ir žvakelėmis.

Ačiū visiems, kurie prisidėjo prie organizacinių darbų ruošiant koncertą-minėjimą: Juozui Pileckui, Janinai Macukonienei, Genutei Pakutkienei, Žilvinui Macukoniui, Robertui Slovikui, Petru Žardeckui, Artūriui ir Ingai Astrauskams bei Seinų lietuvių „Žiburio“ mokyklos moksleiviams.

Renginių rėmė Lenkijos Respublikos vidaus reikalų ir administracijos ministerija.

JADVYGA IR JURGIS ADUKAUSKAI

2018 metais vienas paskui kitą mirė mūsų saviveiklininkų Cilės ir Antano tėvai Jadvyga ir Jurgis Adukauskai iš Paliūnų.

Pirmoji kovo 22 d. Anapilin iškeliavo Jadvyga Adukauskienė. Ji gimusi 1932 m. rugpjūčio 23 d. Radžiūčiuose. Jos tėvai Mykolas ir Anelė (Šupšinskaitė) Bukinskai išaugino aštuonis vaikus. Jadvyga buvo vidurinioji tarp brolių ir sesių. 1953 m. gegužės 2 d. ištekėjo už Jurgio Adukausko. Abu iki pensijos dirbo Paliūnų valstybiniame žemės ūkyje. Santuokoje išgyveno beveik 65-erius metus. Susilaukė 2 dukrų, 4 sūnų, 10 anūkių ir 10 proanūkių.

Po keleto mėnesių, liepos 8 d., paskui žmoną iš šio pasaulio iškeliavo ir Jurgis Adukauskas. Jis gimęs 1930-ųjų sausio 4 d. Tėvai Vincas Adukauskas ir Magdalena Černelytė. Jurgio senelis (mamos tėvas) jaunystėje Amerikoje užsidirbo pinigų. Grįžęs nusipirko tris

margus žemės Būdos kaime, čia pasistatė trobesius ir apsigyveno. Būdoje praėjo Jurgio vaikystė.

Paliūnų kaimo kapinaitėse palaidotas Jurgio senelis Jokūbas Adukauskas, broliai Juozukas ir Antanukas bei sesuo Magdūtė, kurie mirė maži. Jurgis buvo jauniausias iš keturių užaugusių brolių (be jo, dar buvę Vincas, Jonas ir Pranas) ir keturių seserų (Veronikos, Albinos, Onos, Ievos). Trise pasiliko Lietuvoje. Vincas buvo vyriausias, jis kariavo ir žuvo už Lietuvą 1944 m., palaidotas Simne. Praną ir Oną, gyvenančius Lietuvoje, Jurgis kartais aplankydavo. Nuvykdamas taip pat prie žuvusio brolio kapo.

Jurgis labai mylėjo Lietuvą, grožėjosi tėvyne. Mokėjo daug dainų. Džiaugėsi, kad sūnus Antanas ir dukra Cilė įsijungė į saviveiklą, kad vaidina, dainuoja.

JURGIS LATVYS

Skaidriame, kvepiančiame gegužės žydėjime kaip griausmas iš giedro dangaus visus Klevus sudrebino žinia, kad šio mėnesio 31 d. mirė Klevų kaimo pavyzdingas ir pamaldus ūkininkas Jurgis Latvys.

Jurgiui buvo tik 57 metai... Jis buvęs labai darbštus, gabus ūkininkas, pavyzdingo ūkio šeimnininkas, visada giedros nuotaikos, linksmas, draugiškas, besidžiaugiąs gyvenimu.

Jurgis gimė 1961 m. birželio 3 d.

Augo prie gražuolio Klevo ežero, Eugenijaus ir Janinos (Karaneckaitės) Latvių šeimoje kartu su vyresniais broliu Juozu ir sese Emilija. Lankė Klevų, vėliau Ramoniškių pagrindinę mokyklą. Ūkininkavimo žinių sėmėsi iš tėvų ir žemės ūkio mokykloje Seinuose. Nuo mažumės jį traukė ūkis. Pats sugebėdavo sutaisyti sugedusį traktorių ar padargą. Visada tinkamai prižiūrėjo pakeles – nebuvo jokių nereikalingų žolių ar piktžolių.

Vietoj kariuomenės pasirinko darbo būrį Suvalkuose, pramoko kelių amatų, kurie pravertė gyvenime. Mėgo šokį, dainą, juokauti.

Jaunystėje pamilo ir būdamas 21 metų vedė Danutę Nevulytę iš Navinykų. Jų šeimoje gimė: Darius, Donatas, Dalytė ir jauniausioji Jurgita. Visų šeimos narių vardai prasideda D arba J raide. Vaikai lankė pagal galimybes lietuviškas klases, „Žiburio“ mokyklą. Gražino renginius skambiais balsais. Paskutiniaisiais metais Jurgis jau džiaugėsi trimis anūkais, nes trys vaikai padovanojo seneliui po anūkėlių. Likimas iš Danutės ir Jurgio šeimos 2011 m. rugpjūčio 25 d. išplėšė jauniausio sūnaus Donato gyvybę. O po septynerių metų ir vėl tokia žiauriai skaudi netektis...

Jurgis labai tikėjo Dievą, šventomis dienomis ir sekmadieniais nepraleido šv. Mišių. Visi žinojo, kur Jurgio vieta bažnytiniame suole. Gegužės pabaigoje ji liko tuščia... Jurgis nebespėjo baigti pradėtų darbų, nebeįvykdė daug prasmingų planų, neįgyvendino kai kurių svajonių. Likimo keliai nežinomi. Jurgio gyvenimo gija nutrūko ne laiku ir netikėtai... Iš aukštybių jis palaikys artimuosius ir linkės stiprybės bei ištvermės liūdinčiai šeimai.

ALDONA STANKEVIČIENĖ

2018 m. saulėtą, giedrą (kaip ir josios nuotaika), gražų birželio 12-osios rytą Burbiškių kaime mirė pavyzdinga ūkininkė, mama, močiutė Aldona Stankevičienė.

Aldutė gimė 1950 m. rugpjūčio 2 d. ir buvo antras žagariškių Anelės (Petruškevičiūtės) ir Vitaliaus Markevičių vaikas. Abiejų tėvų tėviškės gražiame Žagarių kaime, kur vaikystėje bėgiojo pasiguosti maža Aldutė tai pas vienus senelius, tai pas kitus. Apkabindavo sunkiomis akimirkomis prosenelių Markevičių statytą pakelės kryžių. O liūdėti teko jau ankstyvoje vaikystėje, būnant vos penkerių metų... Anksti neteko tėvelio – jis mirė sulaukęs 33 metų. Aldutė liko našlaitė 5 metų, o jauniausia sesutė – pusantrų. Tėtė paliko šeimą – jauną našlę su keturiais mažais vaikeliais. Vaikystėje Aldona neteko tėvelio, o jaunystėje – ir mamytės. Su vyriausiuoju broliu galynejosi su ūkio darbais, taip pat anksti reikėjo išmokti šeiminkauti, kas vėliau labai pravertė.

Užaugo Aldutė su jauniausia sese Terese, broliu Juozu, kuris liko tėviškėje, ir su vyriausiuoju broliu Vitu, kuris Augustave gyvendamas užaugino sūnų Petrą – sportininką, baidarių irklavimo čempioną.

Aldutė, kaip ir broliai, buvo aukšto ūgio. Ją 21-metę nusižiūrėjo Burbiškių kaimo jaunuolis Juozas Stankevičius. Po metų, 1972-ųjų birželio 22 d., jie susituokė.

Aldutė buvo gera šeiminkė, pati išmoko ir ūkio darbų, ir gaminių. Visada gražiai sutarė su kaimynais, vakarais mezgė, skaitė. Visada prenumeravo lietuvišką spaudą. Mėgo

eiti į kaimo susirinkimus, giminių susitikimus, ne tiek pėsčiomis, kiek dviračiu keliauti pas kaimynus ar į miestelį. Visada gerai sutarė su vyru. Ūkininkavo pirmiausia mažesniame, o paskui prisipirkus žemės – apie 50 ha ūkyje. Augino visko, vėliau vertėsi pienininkyste.

Užaugino tris vaikus. Vyriausioji dukra Onutė išėjo į marčias į Vilkapėdžių kaimą pas Vaicekauskus. Jaunesnis sūnus Jurgis vedė iš Pristavonių Vidą Radzevičiūtę, o Romas – iš Punsko kaimo Aldutę Baranauškaitę. Jauneliui Romui tėvai aprašė ūkį, o patys talkino sūnų šeimoms, padėdami prie anūkų, kurių sulaukė dešimties. Džiaugėsi vaikų šeimomis, anūkais. Visi jie lankė lietuviškas mokyklas Punske ir Seinuose, džiugino Senelių dienos koncertuose. Aukštai, tvirtai moteriai, rodos, jokios vėtros nebuvo baisios. Deja, ligos galia nenuspėjama... Ne laiku likimas artimiesiems išplėšė žmoną, mamą, močiutę. Aldona mirė sulaukusi 69 metų.

ALDUTĖ DRŪTYTĖ-VASILČIK

Š. m. rugsėjo 16-ąją, ankstyvą sekmadienio rytą, iškeliauo į amžinybę Seinuose gyvenusi, dirbusi ir dalyvavusi saviveikloje Aldutė Drūtytė-Vasilčik (Wasilczyk).

Ji gimė 1961 m. gruodį

Navinykuose, Igno ir Genės (Stanelytės) Drūčių šeimoje. Augo su dviem vyresnėmis sesėmis ir broliu. Kai jai buvo 15 metų, mirė mama. Pagrindinę mokyklą Aldutė lankė Navinykuose ir Vaitakiemyje, paskui mokėsi Punsko licėjuje. Labai mielai dalyvaudavo įvairiuose renginiuose, minėjimuose, ruošė Dzinguliukus. Visad buvo linksma, pilna energijos, įvairiausių minčių turėdavo, įdomių planų ir idėjų, mokėjo fantazuoti. Kad būtų studijavusi, galėjo daug pasiekti – tapti profesionalia akto-re, kokia jau reikėsi mokykloje. Ne sykį stebino savais meniniais gebėjimais. Pagal charakterį buvo gimusi „aktorė“, jai nereikėjo stengtis dėl vaidmens, nereikėjo daug jėgų, pastangų, į kiekvieną vaidmenį mokėjo įsijausti, tarytum būtent jai specialiai būtų rašytas, gražiai vaidino. Visada žvali, gyva, – prisimena klasės draugai ir draugės.

Likimo vingiai ją nukreipė į Seinus. Čia ištekėjo už Kšištofo Vasilčiko (Krzysztof Wasilczyk), susilaukė dukros Emilijos ir sūnaus Tomo. Dirbo pirmiausia Seinų ligoninėje, vėliau įsidarbino Seinų pieninėje, o dar vėliau buvo restoranuose padavėja. Prieš dešimt metų išvyko į Angliją, kur jau gyveno jos vaikai. Aldutė buvo laiminga, kai dukra jai padovanojo anūkėlę, padėjo ją auginti.

Prieš penkerius metus susirgo sunkia liga. Buvę daug juodų dienų, bet Aldutė buvo optimistė ir tikėjo, kad pasveiks. Deja, išėivijoje gyvybė užgeso, liko tik pelenų urnelė ir nuotraukų skrynelė.

Per Vėlinių minėtuves Seinuose dar buvo prisiminti šie asmenys, apie kuriuos jau anksčiau rašyta „Aušroje“: Romas Vitkauskas, Irena Seliukaitė, Irena Grigutienė, Michalina Delnickienė, Ona Zubavičienė, Česlovas Vaicekauskas, Jonas Leonavičius, Jonas Marcinkevičius, Algirdas Pakutka.

Kaip fotografijose atgaivinama istorija

LILIJA VALATKIENĖ

Tęsinys.

Pradžia „Aušros“ š. m. 20 nr.

KLASIKA – NEMIRTINGA

Archyvarai šiandien ne juokais kalba, kad anais laikais buvo nedaug fotografų, bet archyvuose išsaugota tūkstančiai nuotraukų. Šiandien fotografų – nors vežimais vežk, bet kas liks archyvuose, neaišku. Kaip skaitmeninė fotografija išliks po 100–200 metų? Kaip ilgus dešimtmečius išsaugoti linkusių išsimagnetinti skaitmeną? Atspaudai ant popieriaus, tekstilės, medžio, stiklo atlaikę šimtmečius, saugomi iki šiol. Užtenka šiandien pradingti elektrai ir mus gali ištikti Romos imperijos likimas/žlugimas.

Gal čia būtų tinkama sugretinti su klasikine aliejine tapyba. Ją vienu metu buvo nustelbę laikinumo

ženklai – performansai, arba šiuolaikinis tarpdisciplininis naujadaras – menas, kurį suprantame ausimis, tik išgirdę asmeninę autoriaus traktuotę.

Vis dėlto ilgaamžiškumo ženklai dailėje atgyja. Įdomu, kad atgyja ir senoji fotografija. Mūsų vaikai išsitraukia iš stalčiaus juostinius fotoaparatus, nuotraukas

Lumbių kaimo seniūno Juozo Ignatavičiaus šeima apie 1922 m. Sėdi iš kairės: Juozas Ignatavičius, jo žmona Elena Kasperavičiūtė, Juozo Ignatavičiaus mama. Stovi Juozo Ignatavičiaus seserys

Sėdi: Anelė Maksimavičienė, Magdalena Šliaužytė. Stovi: Anelė Birgelytė, Juozas Januševičius. Kiti neatpažinti. Ožkiniai, apie 1932 m.

spausdina senuoju būdu – fotodidintuvu prie raudonos lempos. Atsirado noras praktiškai pažinti fotografijos istoriją. Šiandien atrodai „kietas“ nebe su paskutinės laidos mobiliuoju telefonu, o per petį persimetęs pusamžį siaurajuostį „Kijevą“, „Smeną“ ar šimtametę „Leicą“. O dar „kiečiau“ – turėdamas savos gamybos pinhol fotografuojantį prietaisą. Tą patį X amžiaus atradimą – pinhol, apie kurį kalbėjau pradžioje.

Atrodo, fotografai persisotino ir spalvomis. Pasitaškę jomis vėl grįžtame prie juodai balto klasikinio atvaizdo, kur viskas sukoncentruota į vaizduojamąjį objektą. Kur yra kuriama aliuzinė, intuityvi paralelė su praeitimi. Kad ir

Vincas Baliūnas, jo dukra Julija, sūnus Juozas, toliau – žmona Rožė Pečiulytė-Baliūnienė, Vinco sesuo Emilija Baliūnaitė (Goberienė), Veronika Baliūnaitė (Vailionienė). Paliūnai, apie 1933 m.

artima, vakarykšte praeitimi, bet jau virtusia istorija.

ISTORINIAI POKYČIAI

Grįžkime prie fotografijos istorinio vaidmens. Nuotraukose itin ryškiai matyti mūsų gyvenimo gerėjimas, itin svarbūs istoriniu aspektu architektūriniai miestų pokyčiai. Senosiose fotoateljė darytose nuotraukose galima matyti, kaip toli nuėjome interjero, drabužių mados istorijoje. Matome, kaip žmonės puošdavosi gražiausiais rūbais ne tik per vestuves ar eidami į bažnyčią. Vartydami senas fotografijas, matome, kaip buvo serviruojami stalai, kaip laidotuvėse gedėdavo mirusiojo, kaip buvo krikštijami vaikai, kaip buvo prieinama prie Pirmosios komunijos. Beje, įdomesnių senų fotografijų galima aptikti antkapiniuose paminkluose (jas kapinių vandalai baigia išnaikinti).

Jau keletą metų Asmens duomenų įstatymai draudžia viešai spaudoje, interneto portaluose, parodose rodyti vaikų nuotraukas, tad baisu pagaltvoti, kad fotografijos istorijoje (bent jau Lietuvos) išnyks ištisa vaikų

plejada. Dar praeis 50–70 metų ir ateities žmonės galvos, kad mes visai neturėjome vaikų. Ar galima šiandien įsivaizduoti praeities fotografiją kad ir be fotografijos klasiko Antano Sutkaus „Aklo pionieriaus“, „Pirmoko“ ar mamos su septyniais vaikais, slegiančios varškės sūrius? Ir daugybės kitų autorių fotografijų, kuriose užfiksuoti linksmi, šėliojantys ar susikrimtę, susimastę, žaidžiantys,

sportuojantys vaikai?

Asmens duomenų įstatymai ketina žengti dar toliau. Viešai parodose ketinama uždrausti rodyti nufotografuotų žmonių atvaizdus net šventėse, negavus jų raštiško leidimo!!! Ar galite įsivaizduoti fotografą, kad ir Dainų šventėje ar Kaziuko mugėje laktantį kiekvienam iš paskos ir prašantį pasirašyti leidimą? Reikia tikėtis, kad nebus priimti tokie absurdiški įstatymai.

SPAUDOS FOTOGRAFIJA PRETENDUOJA Į MENĄ

Spaudos fotografai kasdien fiksuodami įvykius rašo istoriją. Tačiau pastaruoju metu spaudos fotografija veržiasi į meninės fotografijos gretas. Ji tapo labai

Zimnickų iš Burokų kaimo šeima apie 1928 m. Stovi iš kairės Stasė, Leonas, Anelė, sėdi Juzefa ir Dominykas su Juozuku

mobili, išraiškinga, fotografai ieško naujų rakursų vaizduoti aktualijai, nenuėinant nuo tiesos kelio, nefalsifikuojant įvykių. Ypač sudėtingomis sąlygomis tenka dirbti spaudos fotografams karo zonose. Pastaruoju metu matome itin daug tokių fotoparodų.

Beje, menas istorinėje fotografijoje priklauso nuo mūsų požiūrio į ją, eksponavimo vietas bei konteksto. Jeigu fotografijas apžiūrinėjame muziejuose, archyvuose, istorijos knygoje (kaip pavyzdį pateiksiu spaudos fotografo Pauliaus Lileikio ar Leonardo Skirpsto Sąjūdžio laikais darytas nuotraukas), traktuojame tai kaip istoriją. Kai šios nuotraukos atsidūrė parodoje „Fotoamnestija“, „Prisiminimai“, jos tapo menu.

Mano edukaciniai projektai ir parodos skirti Lietuvos mąstytojo, filosofo ir lietuviybės puoselėtojo, rašytojo Vydūno bei LDK politikos, diplomato, kompozitoriaus M. K. Oginskio istoriniam atminimui paremti fotografijomis, kuriomis stengiausi atgaivinti istoriją ir sukurti šių dienų istorinę tąsą, įprasminti ją per atminimą saugančius žmones, vietovardžius ir gyvus prisiminimus. Rašytinę istoriją žmonės priima vienaip, iliustruota istorija pagyvina ir pagilina mūsų suvokimą, prie vaizdų sustojame ilgiau juos analizuodami. Idealiausia yra vaizdo ir teksto simbiozė.

Noriu pabrėžti, kad pasaulio kontekste esame įdomūs tiek, kiek kuriame apie save. Todėl kiekviena tauta, o ypač mūsų nedidelė, savo vizualiniuose ir verbaliniuose kontekstuose turi atlaikyti globalumo invaziją kultūroje, mene išlikti savita ir išsaugoti identitetą.

Straipsniui iliustruoti panaudotos mūsų krašto nuotraukos, kurias surinko Punsko Kovo 11-osios licejaus mokiniai ir mokytojai.

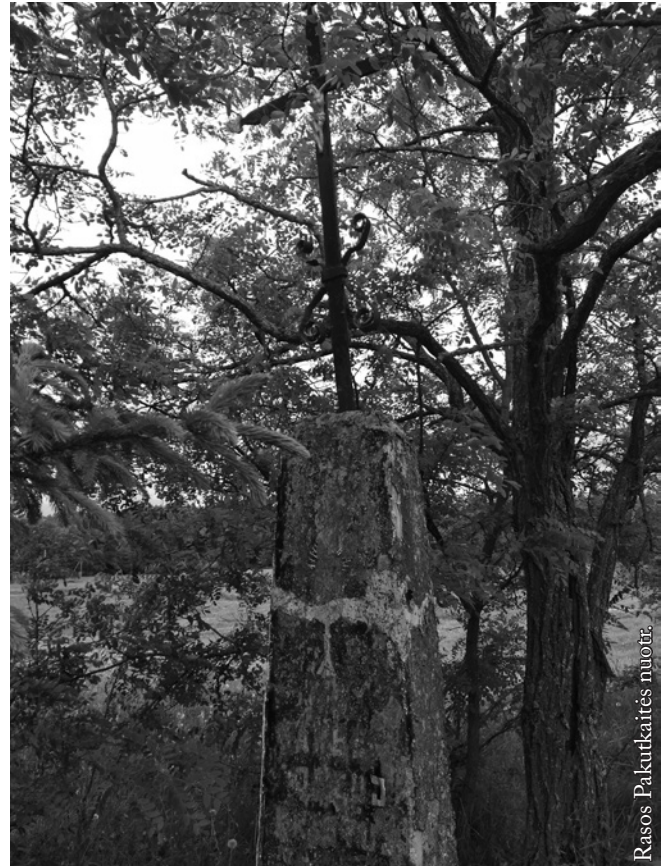
Žagarių kaimo kryžiai

EUGENIJA PAKUTKIENĖ

XIV amžiaus pabaigoje į pagonišką Lietuvą atėjusi krikščionybė atnešė naują simbolį – kryžių, kuris tapo žmogaus išgyvenimų ir dvasinės būsenos liudytoju. Dažnai prie sodybų parimęs Rūpintojėlis saugąs nuo ligų ir nelaimių. Kryžius darželyje minimas dainose, eilėse ir giesmėse. Statydami kryžius žmonės išreiškė savo rūpesčius, maldavimus, liūdesį, prašymus, bet ir džiaugsmą, padėką Dievui, meilę Kristui. Jais būdavo pažymimas krikštas. Kryžiai statyti taip pat protėviams atminti arba kryžkelėse, norint pažymėti vietą, kur iš vieškelio suka keliukas (arba šunkelis) – mažiau važinėjamas kelelis) į sodybą. Kryžius išlydintis išėinančius, pasitinkantis pareinančius.

Monika Mačionytė-Jančiulienė pasakojusi: „Kryžus – man šventas dalykas. Žagarų kaimi buvo, kiek pamenu, apie aštuoni kryžiai. Daugiausia kap prireikė kam, tai vis ėj pas kunigus ir ciej patarė stacyc kryžių. Tai ir prašanc Dzeivo pagalbos arba padėkavojimas buvo Dzeivuliu už kokių tai malonį.

Kryžus buvo daugumoj dėl sveikatos ir kad vaikucai nemirtų, ba seniau labai mirė daug mažų vaikų. Tode statė beveik kožnas prieg stubukės medzinius, o bagotesni cimencinius

Cementinis kryžius priešais Petruškevičių sodybą

arba akmenin iškaltus. Prieg savo trobesių prie kelalio daugis turėj, kap da gyvena daržuose, paskui kap katriej tai perkėlė in savo sodzus, kap išėjo an kolonijų. Prie Dapkevičių sodybos yra akmeninis kryžus. Mano duktės Elės ir Tado Vaškių daržalin stovi gražus gelažinis kryžus be užrašų. Seniau ca gyvenus Agotukė Jakubauskų. Ale kryžus da sanesnis. Petruškevičių, vadzytų Broncų, dziedulis pastatė kryžų ir an daržo, ir prieg namų. Petruškevičių Paulius buvo pastatis aukštų medzinį kryžų, toj vietoj likus krūsnis akmenų. Stovėjo medzinius kryžus kryžkelėse, kap važuoc nuog asfalto,

Rasos Pakutkaitės nuotr.

Medyje įkelta koplytėlė prie Birutės Roglienės kelio

Rasos Pakutkaitės nuotr.

Prie Žagarių bažnytelės stovi knygnešio Karolio Petruškevičiaus šeimos kryžius su užrašu: „Jėzau nukryžiuotas pasigailėk mūsų. 1926 m.“

vieškelio in balas. Kitapus buvusių Vaškių Zigmo, kur dar mano sūnus Vitas su šeimu gyvena, stovi Žagarių kaimo šv. Kazimiero draugijos kryžus. Palei bažnyčukį – kunigų siuvėjo Vinco Petruškevičiaus stacytas kryžus, ba jisai ir da kitas buvo – vyrausias mano močutės brolis, paskui gyveno Bubeliuose. Prie jų sodybos irgi buvo kryžus. Tai mano močutės broliai – jų buvo šaši. Ir dzvi sasaris turėjo močutė. Mani, kap vyrausių šeimoj, tai močutė vis vedzojosi pas brolius. Paaugusiai raikėjo žūrėc mažesnių savo brolių ir sesutių, ba tėvai žūrėjo gaspadarkos.

Šitas Petruškevičių kryžus stovi kryžkelėj prieg kelio in Jonaraiscį. Pastacytas 1900 metais Vinco Petruškevičiaus, vadzyto kunigų siuvėju.

Jis da nuomau „Šalcinio“ spaustuvei Sainuose namų. Gyveno Sainuose, tadu Vengrų vadzytoj gatvėj. Jis gimis ir jo tėviškė buvo Žagaruose, už tai kaimu ir paliko tokį atminimų – kryžų su Kauni užsakytu lanteli metalini ir inrašu: „Kas kryžių nesza, tą Dievas myli. Vincas Petruškevičius kunigų siuvėjas. 1900 m.“

2006 m. parvykis iš Argentinos Petruškevičių šaimynos giminaicis kunigas Juozas Draugelis, gimis Taurusiškių kaimi, prisidėjo ir kryžų atnaujino su Juozu Kmieliausku (kunigo seserės sūnu). O naujus pamatus, apacų ir tvorukį padarė to siuvėjo giminaicis Juozas Petruškevičius iš Žagarių. Sena lenta atnaujyta ir yra pas Petruškevičius (Romų) Žagaruose.

Palei bažnyčukį yra keli kryžai. Vienas iš netoli buvusios mūsų dėdės Karolio Petruškevičių sodybos, jų šaimynos. Jiem kunigas buvo užrodis, paskui perpasakoj: „Pastacykit kryžų, tai daugiau vaikų nemirs“, ba jų numirė net penki vaikai. O kap padarė kryžų ir kunigas pašvencino, tai jau gyveno Petruškevičių Juozas ir Antanas, ir jauniausia Birutė. Man labai rūpėjo tas kryžus, kad perneš arcau bažnyčukės, ba po karo jų šaimyna negrižo, abudu sūnai už partizanavimų kalėjo Sibiri, žuvo, o liko cik Birutė Alytuj (mirus jau). O ca, Žagaruose, jų sodybos vieton, išliko cik akmenų sklepas ir prie jo kryžus – kitapus dabarcinės gaisrinės. Sykį po atlaido – da mano mama gyveno, Karolio Petruškevičio sasuoj – sako:

„Vyrai, imkit ir perneškit šitų kryžių in kitų pusį“. Tadu pastatė šitų kryžių prieg upelio, alia irgi ne vieton, da po kiek tai laiko – aukščiau. Šitas kryžus jau dabar garbingon prieg bažnyčukės vieton, cik norėjosi, kad būtų užrašyta, kieno tai kryžus. Pastarau su vaikais ir išrašė užrašų, pakabino, tegu bus atmintis nuog manį.

Kryžus, kur stovi prie Žagarų bažnytėlės, pastacytas 1926 m. Karolio Petruškevičiaus (žymaus mūs krašto knygnešo, gyvenusio 1858–1934 m. Žagaruose, vis vadzyto Karuliu). Stovėj prieg jų sodybos. Su užrašu: „Jėzau nukryžiuotas pasigailėk mūsų. 1926 m.“. Intencija – prašymas pas Džievų, kad nemirtų jų šeimoj vaikai. Kap sumanyta stacyc kaimo gaisrinį Petruškevičių trobos

vietoj, kryžų perkelta kiton pusėn kelio. O kap pastatė gaisrinį, tai kryžus nelabai ciko prieg valdiško namo (gaisrinės), pervežtas netoli Žagarų bažnytėlės, pakalnėj, prieg upelio. Kap sudegė sana, pastacyta jau nauja mūrinė bažnytėlė 1985 m. ir šitas kryžus pastacytas garbingoj vietoj – bažnytėlės šventorun. Gražu, ba jis stovi ir prie kelio, ir prie bažnytėlės. Man garbė globoc šitų kryžų.

Jančulių kryžkelėj, kur dar auga storos dzvi sanos liepos, seniau stovėjo medzinis kryžus, alia supuvė ir nugruvo, neatstatė. Aš pasistengiau, kad mūs, Jančulių, sodyboj padarytų rūpintojėlį. Pašvincino kunigas Donatas Rolskis, da tadu Punsko vikaris. Tai vyrai prieš jį nusima kepurį, moteros nusilankia, kap ir raikėtų prieš kryžų.

Palaiminu ir aš išvažuojancus anūkus, kad jiem aitųsi. Noru pasigyrc, kad turu 26 anūkus ir ciek pac proanūkių. Turu kuom pasidzaugc ir Džievuliu dėkavoju už sveikatų. Mano brolių ir sasary viso buvo 16, o 12 vaikų užaugo, mirė 4 maži. Savų vaikų su vyru turėjom aštuonis. Jau tris (dzvi dukteris ir sūnų) ir vyrų raikėjo ankscau išlydėc in kapus, palaidoc.

Žagarų kaimi seniau labiau draugiški buvo, ba vieni kitus davijį pavežėja, ilgai giminiavosi. Dar mažinasi giminės, nesuveidzinėja, o jei jau, tai ratai, gal cik per šarmenis visa giminė da susranka, o tep tai mažai kur. Aš tai visadu visų laukiu ir ilgiuosi, poteraunu už visų sveikatų, nuog jos priguli viskas.

Žagarų kaimi ir miško, ir bogno – pelkių, netrumpas ažarų kraštas: su Galadusio pakranti,

Dusalukas tai visas, Dusalis tepgi visas, cielas kaimo, Štabynkio kraštas tepgi netrumpas. Žagarų sanas kaimas ir kryžų sanų buvo daugiau, cik medzinių jau beveik neliko, o kap neatstatė, tai ir vietas tuoj pamirš, kur seniau jie stovėj. Seniau laikė ir nekirto sanų medžų kap dabar, tai sani medžai buvo labiau atsparūs puvimu, tode ciko kryžų.

Žagarų kaimi medzinių kryžų vienas stovėjo prie kelio in Krasnagrūdos dvarų, an Antano

Vinco Petruškevičiaus kryžius

Kryžius prie Macukonių

Kryžius prie Dapkevičių trobos

Rasos Pakutkaitės nuotr.

Antanavičiaus lauko. Ant jo buvo net data: 1920–VIII–11. Kryžius medzinis, pušies medzo, stovėj Juozo Markevičiaus laukuose, tuom vietu ėj kelias nuog Žagarų in Dvarčėnų kaimų ir toliau. Tai buvo Petruškevičių, pravardzuojamų Pauliais, šaimynos kryžus. Stacytas gal prieš 200 metų ar da ankscau. Kitas stovėjo kryžkelėj prie kelio in Dusnyčos kaimų, an Jono Petrono daržo. Pasakota buvo, kad jis stacytas dėl to, kad sulaikyt sirgimus ir mirimų nuog maro. Da vienas kryžus stovėjo an Stasio Jakubausko daržo, alia kap tai insismaginus mašina nulaužė ir kryžų, ir medžį, prieg jo augancį, ir jau neatstacytas.

O Žagarų daržai tai sklypai pusė hektaro arba vieno hektaro su

sodybom prie paco beveik kelio. Paskui beveik visi išėj in kolonijas. Penktas medzinis kryžus stovėjo prieg kelio in mūs Ragožų kaimų. Visi iš šito kaimo 1940 m. išvažau in Lietuvų ir beveik niekas po kari negrįžo. Ca Jančuliai grįžo, tai prijungė prieg Žagarų, o kitų žamės po kari prijungta prieg Gavieniškių (lankiška Gavieniance) kaimo. Kita menka Ragožų žamė apso-dzyta mišku.

Labai dzaugiuos, kad netoli turim bažnyčukį. Visi paeiliui rūpinamės, kad būtų gražu ir švaru. Kap nėra zakristijono, tai kunigas Petras sudėliojo planų, kad kožnų nedėlių kita šaimyna tvarko, padabina altorų naujom gėlėm arba šakutėm, žalumynais. Alia visko taikosi: vieni net per tankiai tvarko, o kici neprisruoša. Aš tai dzaugiuos savo šaimynu, kad vienyngi, kiek katriej gali, ciek prisideda. Naujoj bažnyčukėj jau virš 30 metų, kap meldzamės, ir da gražai vis po mišų pasišnekam su kunigu. Gražos buvo mišos, kap minėjo jubiliejų. Va žantas Juozas Žilinskas su anūku neseniai padarė

naujų medzo altorų ir medzinį naujų kryžų.

Nu kap nebūnu bažnyčoj, tai tep ko brokas. Stengiuos visadu būc. O kap priimu Švenčausių sakramentų, tai jau tep būna gerai. Sakau, kap vaistas. Ot galinga – o tokia maža plotkutė.

An to kalnuko, kur dabar stovi Žagarų bažnytėlė, da prieš statanc, pervežanc iš Dvarčėnų medzinį bažnyčukį XVII amžuj, 1700 metais, tai kap an to kalnuko kasta fundamentus naujai bažnyčai, iškasci kaulai. Tai Esmontų – dvarponių. Jų dėka buvo ir anoj sana bažnytėlė iš Dvarčėnų ca pervežta, ir už tai jie ca palaidoci. O kitoj pusėj kelio buvo kaimo kapinytėlis – nuo seniai, kavota ca, kap labai mirė maru

ar sukatu.“

Kitas gražus metalinis kryžius stovi Žagarių bažnytėlės šventoriuje iš pietų pusės. Atvežtas dar per sovietų pasieniečių saugomą sieną iš Marijampolės 1990 metais. Skirtas Pasaulinei žemės dienai. Atidengime dalyvavo dainininkas Stasys Liupkevičius. Kryžiui pamatus paruošė Jonušonis iš Seinų (Algirdo Skripkos iniciatyva). Kryžiuje yra įrašas „ŠEŠUPĖ“, nes jis buvo skirtas pastatyti prie Šešupės ištakų. Kadangi ten sulenkėję kaimai, nuspręsta kryžių statyti Žagariuose, kaime, neturiničiame upės, bet turtingame ežerų. Žalvario lenta su užrašu „Pasaulinė žemės diena“ nuimta nuo kryžiaus ir saugoma bažnyčioje.

Žagarių kaime dar yra kryžius kaip paminklas – vidury sodžiaus, Romo Macukonio ir Stasio Jančiulio daržų pakrašty. Jis yra kaimo nuosavybė, kadangi prieš karą visi kaimo ūkininkai jo statybai skyrė po 1 zlotą. Šis kryžius pastatytas 1935 m. Lietuvos kunigaikščio Vytauto Didžiojo 500-osioms mirties metinėms, minėtoms 1930 m. Pastaraisiais metais, kur tik gyveno lietuviai – visur vyko minėjimai: vieni statė akmeninius, medinius kryžius, kiti sodino ąžuolus ar dar kitaip minėjo.

Prie kelio, vedančio į Bubelius, prie keliuko Aldutės ir Stasio Jančiulių sodybos link, stovi akmeninis kryžius, pastatytas Stasio tėvo Jurgio Jančiulio 1981 metais. Toje vietoje stovėjo medinis kryžius. Žagariuose, prie Romo ir Daivos Macukonių sodybos, pastatytas ir paminklas su Dievo Motinos statulėle – koplytėlė iš skaldytų akmenų.

Anais laikais valdžia labai trukdė lietuviams statyti kryžius, ir dar su lietuviškais užrašais. Žagarių paminklo Vytautui Didžiajam statyba taip pat neapsiėjo be problemų.

(Bus daugiau)

Helovinas pas mus? Tik komercija

JURGITA STANKAUSKAITĖ

Nelabai nuotaikingai pasitinkam lapkriūtį. Mūsų kultūra yra prisitaikiusi prie gamtos. Jeigu joje įsiviešpatauja ramybė ir rimtumas, tai ir lietuviai, prisitaikydami prie užmiegančio mažo pasaulio, perima gamtos jautrumą. Poilsiu besiruošianti aplinka primena mums amžinybės iškeliauvusiuosius. Pasąmoningai prijauciam egzistencijai be kūno, vėlių klajonėms, nematomoms esybėms. O jeigu ir netikim tuo, ko negalim grynai akimi pamatyti, iš proto gilumų ateina nevaldomai keistas ir sunkiai nusakomas jausmas, kurį labai seniai įskiepijo mums dievai. Viename pasaulio gale žmonės, bandydami nuvyti tamsaus laikotarpio baisumą, susikūrė gana linksmą ir juokingą Šiurpnakčio, arba populiariai vadinamo Helovino, šventę, kitaime – prijautimo ir tylaus atminimo Visų šventųjų ir Vėlinių dieną. Seniau nežinota, kas ir kaip švenčiama užjūryje, bet dabar jaunoji karta gyvena prasišnusių kultūrų ribų laikais. Jų nelikus, braunasi svetimi ir nepažįstami papročiai. Vieni lengvai prigyja, kitiems nėra galimybių pakeisti mūsų lietuviškus papročius. Bent jau ne artimiausiais metais.

Atrodo, visai neseniai, prieš keletus metus, kai dar pati buvau studentė, nepaprastai populiariau tapo šventė Heloviną. Čia būtina sukonkretinti, kaip jis atrodė mano studijų metais. Pirmiausia prieš šventę reikėdavo pasirūpinti tamsiais, geriausiai juodais, drabužiais ir susigalvoti helovinišką makiažą, kuris baigdavosi tiesiog įdomiais juodais raštais (dažniausiai gėlėmis) ant veido. Po to pasirūpinti gera nuotaika mėgstamiausioje studentų vakarėlių vietoje. Svarbiausia

pabrėžti, kad niekada Helovino nešventėme spalio 31 d., kaip tai daro ne mūsų kultūros atstovai, o žymiai anksčiau, kol dar studentai neišvažiavę namo Visų šventųjų diena. Mūsų Helovinas būdavo dar viena proga susiorganizuoti vakarėlį, bet tą kartą kaukėtą šokių aikštelę, pagražintą vaidyba ir asmeniniu menu.

Po kelerių metų vėl grįžtu prie Helovino, bet klausimų ir atsakymų ieškojimo pavidalu. Visai neseniai socialiniame tinkle viešai paklausiau, ar žmonės švenčia Heloviną. Tiesą pasakius, nesitikėjau labai daug atsakymų. Išėjo atvirksčiai – klausimas sukėlė diskusijas. Pirmiausia džiaugiuosi dėl to, kad šiandien jaunimas nebijo viešai pasisakyti, dėl ko anksčiau labai kompleksavome. O kitas džiaugsmas užlieja dėl mūsų žmonių savos kultūros sąmoningumo. Pasisakiusieji, kurių daugumą sudarė jaunoji karta, teigė, kad jiems artimesnis yra mūsų rimties ir susikaupimo laikotarpis bei tylaus pasiruošimo akimirkos. Ne jiems airių tranki šventė, kuri tik sudrumsčia tai, kuo visais laikais lietuviai gyveno. Studentai pakankamai turi švenčių, per kurias pasilinksmina. Jiems lapkričio 1-oji yra puiki proga bent kartą metuose nueiti į kapines, uždegti žvakutę ir maldoje sugrįžti prie gražių prisiminimų apie išėjusius ir negrįžtančius. Atvirauta, kad Helovinas būna švenčiamas draugų būry, per vakarėlį, bet nepasireiškia mūsų veidlykinio lalavimo tipo vaikštynėmis. To jų gyvenime nėra ir turbūt nebus, nes lietuviams nereikia svetimų švenčių. Mes turime Užgavėnes su puikiomis kaukėmis, mums suprantamais kostiumais, dainomis, šokiais

ir blynų skanavimu. Verta pabrėžti, kad atsakymuose nebuvo nė trupčio netolerancijos svetimam šventei. Priešingai, jaučiamas buvo supratinimas su noru mokėti trinti ir brėžti ribas. Norėdama užtvirtinti aukščiau pateiktus teiginius, pasidalinsiu viena visa vainikuojančia citata (tikiuosi, jos autorius nesupyks): „Nugi kano tas žodis, tegul tas ir švenca...“

Nors mes ir nešvenčiame Helovino, komercinis pasaulis grūda į parduotuves visokius oranžiniai juodus šventės elementus. Pats populiariausias iš visų – moliūgas. Labai man buvo įdomu, ar namų puošimas grynai heloviniškais akcentais negalėtų būti noro ramiau ir kukliau švęsti minėtą dieną išraiška. Pasirodo, kad mūsų moliūgas, tai tiesiog rudens elementas, supamas prisirpusių obuolių kvapo ir senelių rankomis pagamintų pintinių. Būna, kad moliūgas pjaustomas, bandoma jam suteikti akis ir šypseną, kad vėliau viduje deganti žvakė išgautų nuostabų moliūgo kvapą, o vakare oranžinės „pabaisos“ šviesa pripildytų namus vaikų juoko. Taigi nereikėtų sureikšminti moliūgų ant namo laiptų, kaip ir gazuoto gėrimo „Coca-Cola“ ant kalėdinio stalo.

Helovinas tiek mūsų krašte, tiek šalies ribose ir Lietuvoje pasižymi komerciniais tikslais, bet ar kada nors bandys įsiskiepyti lietuvių kultūroje? Šiandien norisi sakyti, kad ne, bet... Komercija moka pavergti mažiausius gyventojus, o paskui juos patenka į mokyklas. Būna, kad „heloviniška šventė“ pratrūksta švietimo įstaigoje ir ją organizuoja ne vaikai, o mokytojai. Čia paslysti labai lengva. Būkime atsargūs. Mokėkime protingai griauti ir statyti ribas.

Filmų festivalis

Festivalis skirtas Lietuvos
valstybės atkūrimo šimtmečiui

„JŪS - MŪSŲ ŠIRDYSE“

Partizanų ir tremtinių istorijos

2018 m. lapkričio 24 d. (šeštadienį)

PUNSKO LIETUVIŲ KULTŪROS NAMUOSE

- 15.00 val. – Festivalio atidarymas
- 15.10 val. – „Laisvės kryžkelės. Apybraiža apie Adolfą Ramanauską-Vanagą“
Dokumentinis, 2010 m., 10 min.
Kūrybinė grupė: Dalius Žygelis, Ričardas Čekutis
- 15.20 val. – „Baladė apie Rimvydą ir Žaibą“ (naujas, sutrumpintas variantas)
Vaidybinis-dokumentinis, 2018 m., 60 min. Autorius Sigitas Birgelis
Režisieriai: Sigitas Birgelis, Jolanta Malinauskaitė-Vektorienė
- 16.20 val. – „Lagerių moterys“. Nijolė Sadūnaitė
Dokumentinis, 2011 m., 29 min.
Autoriai: Vytautas Damaševičius, Juozas Matonis
- 16.50 val. – Pertrauka
- 17.00 val. – „Agentūrinė byla „Vakarai“ 1947 m. Sigitas Kvietkauskas“
Dokumentinis, 2014 m., 52 min.
Kūrybinė grupė: prof. Aleksandras Vitkus, Antanas Zinkevičius,
Gintautas Tamilaitis, Vytautas Žymančius, Gintaras Zinkevičius
- 17.52 val. – „LAIKOM FRONTĄ!“ „Kas tu esi, prof. Markuli?“
Dokumentinis, 1 dalis, 2015 m., 59 min.
Kūrybinė grupė: prof. Aleksandras Vitkus, Antanas Zinkevičius,
Gintautas Tamilaitis, Vytautas Žymančius, Gintaras Zinkevičius
- 18.52 val. – Festivalio uždarymas

Renginiai nemokami!
<http://filmufestivalis.lt>

Organizatoriai,
rėmėjai,
partneriai:

Punsko „Aušros“ leidykla * Punkskių LKN

VYKS TARPTAUTINĖ ISTORIJOS PAVELDO KONFERENCIJA IR
„JOTVINGIŲ KRAŠTO“ METRAŠČIO
10 TOMO PRISTATYMAS

- 8.40 val. – dalyvių registracija
9.00 val. – konferencijos pradžia
9.10 val. – trumpametražio dokumentinio filmo
„Adolfo Ramanausko-Vanago laidotuvės“ pristatymas

Pranešimai:

- 9.20 val. – Algimantas KATILIUS *Seinų vyskupijos dvasininkų
pastoracinė, socialinė ir kultūrinė veikla XIX a.–XX a.
pradžioje*
- 9.40 val. – Kęstutis SUBAČIUS *Brėkštančios Lietuvos valstybės
aušros spindulys*
- 10.00 val. – Sigitas BIRGELIS *Užmiršti Lietuvos savanoriai*
- 10.20 val. – Algis UZDILA *Šiaurričių Lenkijos vardyno savitumai
(knygos pristatymas)*
- 10.30 val. – Kavos pertrauka
- 10.50 val. – Gintaras LUČINSKAS *1938 m. kovo 7 d.
Trasninkų incidentas amžininkų prisiminimuose*
- 11.10 val. – Kęstutis ŽEMAITIS *Tremtiniai: iš namų išvežti,
Tėvynėje nesuprasti*
- 11.30 val. – Scholastika KAVALIAUSKIENĖ *Istoriją kuria laikas
ir žmonės*

Konferencijoje dalyvaus ir „Džukų kalendorių“ pristatys „Vilniaus džukulių“ asociacijos vadovas
Juozas Žitkauskas bei dainininkė Akvilė Vervečkaitė-Rubikienė.

Konferencija skirta Lietuvos Nepriklausomybės 100-mečiui.

Kviečiame dalyvauti!
Punsko „Aušros“ leidykla

PUNSKO „AUŠROS“ LEIDYKLAI 25

PUNSKO „AUŠROS“ LEIDYKLAI 25

Lietuvos žiniasklaida

2018 10 23–11 05

Visa šalis virė dėl jau lyg ir įprasto Lietuvoje vaikų paėmimo iš šeimos, kur, vaikų teisių apsaugos specialistų nuomone, mažamečiams nesaugu.

Jau prieš keletą metų Lietuvos suinteresuotos tarnybos ėmė kalbėti apie tai, kad šalies vaikai nėra saugūs, daugelis iš jų šeimose patiria smurtą, todėl būtina ką nors daryti. Kaip pavyzdys rodyta norvegų „Barnevernet“. Tiesa, tada ne viena lietuvių šeima, patyrusi, kaip elgiasi ir ką gali Norvegijos vaikų apsauga, sakė, kad tai jokių sentimentų neįsivaizduojantis žmonės, kurių nesulaiko nė klykiantys vaikai, nė tėvų maldavimai.

Po keturmečio Matuko nužudymo Kėdainiuose 2017 m. pradžioje vaikų teisių gynėjai sukrucho dar labiau – šių metų vasarą į gyvenimą buvo paleistas naujas Vaikų teisių apsaugos pagrindų įstatymas, kuris turėjo iš esmės pagerinti vaikų saugumą šeimose: apginti mažamečius nuo bet kokio smurto, sukurti jiems ir fiziškai, ir psichologiškai saugias sąlygas.

Deja, išėjo kaip visada. Po to, kai „Lietuvos rytas“ paviešino vienos normalios kauniečių šeimos istoriją apie tai, kad už kepštelėjimą per vaiko užpakalį iš jos buvo išplėštas dvejų metų sūnus ir trejų dukra bei perduoti laikiniams globėjams, šalyje kilo nematyta pasipiktinimo banga.

Portalas delfi.lt straipsnyje „Bandymas sudrausminti vaikus baigėsi policijos komisariate: užteko praeivio skambučio“ rašė: „Kaunietės pasivaikščiojimas gamtoje su dviem mažamečiais vaikais baigėsi policijoje. Kaip sako pati moteris, keli pliaukštelėjimai per kombinezoną tapo priežastimi iš šeimos atimti vaikus. Kauno vaiko teisių tarnybos atstovai tikina, kad

moteris ne tik smurtavo prieš vaiką, bet ir buvo neblaivi. Vėliau paaiškėjo, kad tai netiesa. Vaikai perduoti globėjams, kokiems – tėvai neinformuojami.

[...] Kaip teigia dvejų vaikų mama, jos sūnus pasileido bėgti į gatvę ir ji esą tiesiog bandė jį sudrausminti. „Aš tada jam pliaukštelėjau kokius tris kartus per kombinezoną, jis nieko nepajuto ir net neketino manęs klausyt, kad reikia grįžti pas sesutę, kurią aš irgi palikau tiesiog miške. Jis toliau norėjo bėgti, tada aš jam pora kartų trinktelėjau per rankytę“, – žurnalistams aiškino atimtų vaikų mama Eglė.“

Tačiau, anot portalo lrytas.lt, Valstybės vaiko teisių ir įvaikinimo tarnybos (VVTĮT) direktorė Alina Jakavonienė viešai pareiškė, kad kauniečių vaikai buvo paimti „ne dėl pliaukštelėjimo“, o esą dėl to, kad buvo nustatyta ženklų, liudijančių, jog šeimoje kaip auklėjimo metodas buvo pasitelkiamas smurtas. Specialistė pateikė ir namuose rastų rimtų įrodymų pavyzdžius: diržas, vytelė.

Po tokios informacijos žiniasklaidoje sujudo turbūt visa Lietuva. Ir nors VVTĮT bandė ginti savo darbuotojų veiksmus teigdama, kad ir pliaukštelėjimas vaikui yra nusikaltimas, tarnyba sulaukė seniai nematyto visuotinio pasmerkimo dėl savo darbuotojų negailestingumo, nekompetencijos, netgi žiaurumo. Į viešumą iškilo nauji nežmoniško VVTĮT darbuotojų elgesio su šeimomis pavyzdžiai, kai vaikai buvo atimami iš padorių šeimų už juokingus „nusikaltimus“, o tėvams, iš kurių vienas – ne kartą teistas recidyvistas, vaikai buvo paliekami. Prie VVTĮT Kauno skyriaus būstinės surengtas piketas.

„Kauniečių šeimos istorija per vieną dieną suskaldė Lietuvą: kodėl?“

– klausė „Lietuvos rytas“ komentare. „Padėtis nėra tokia vienareikšmė, kaip gali pasirodyti išgirdus tik tėvų ištransliuotą žinią, kaip beširdiškai iš jų buvo atimti vaikai. [...] Kad ir kaip būtų, šis faktas rodo, kaip Lietuvoje pakito žmonių požiūris į vaikų auklėjimą. Dar visai neseniai turbūt jokiam praeiviui neateitų į galvą skambinti policijai gatvėje išvydus, kaip mama rankomis auklėja vaiką.

Aišku, šiuo klausimu visuomenės nuomonė skirtinga. Yra nemažai manančių, kad geriausia auklėjimo priemonė – diržas, o valstybė neturėtų į tai kištis. Vis dėlto nereikia pamiršti, kas atsitiko Matui. Tai ekstremalus atvejis, bet daugybė vaikų patiria, nors ir mažiau pastebimą, juos žalojančią psichologinę ir fizinę smurtą.

[...] Žinoma, kai diegiama kitokia bendravimo kultūra, neišvengiama ir perlenkimų, net piktnaudžiavimo naujomis teisės normomis. Smurto prieš vaikus užkardymo praktika dar tik kuriama, klaidų daro ir tėvai, ir pedagogai, ir valstybės institucijos. Dabar svarbu iš šio atvejo pasimokyti. VVTĮT darbuotojams turi būti suteikiama daugiau psichologijos, konfliktų valdymo žinių. Vertas dėmesio ir sumanymas sukurti apeliacinę sistemą, kuri leistų patikrinti skubiai priimamų VVTĮT sprendimų pagrįstumą.“

Savo nuomonę pareikšti suskubo ir politikai. Ministras pirmininkas Saulius Skvernelis, kalbėdamas apie pastarąją Kauno situaciją, teigė, kad vaiko teisių apsaugos tarnybos elgėsi netinkamai. „Nesant akivaizdžių smurto požymių reakcija, švelniai tariant, buvo keista“, – agentūrai BNS kalbėjo premjeras. „Tarnybos turi vykdyti įstatymus, bet be aklų teisės normų taikymo turi būti ir objektyvūs kriterijai. To aš

pasigedau. Daugiau kaip mėnesį vaikai yra atskirti nuo tėvų, keistai atrodo pagalbos nesuteikimas šeimai, tėvui. Manau, kad buvo perlenkta lazda“, – pridūrė ministras pirmininkas.

„Tėvas, sostinės meras ir buvęs Teisingumo ministras, buvęs Seimo narys“ (taip save komentare apibūdino pats rašinio autorius) Remigijus Šimašius delfi.lt rašinyje „Ką baudžiame: tėvus ar vaiką?“ rašė: „Kokias liūdnas tiesas mums atskleidžia šis atvejis? Akivaizdu, kad mes žymiai blogiau atskiriame smurtą nuo normalaus elgesio, nei kad norėtume. Kai kam „pliaukštelėjimas“ atrodo normalu. Mes vis dar bandome sau (o ypač kitiems) kelti nerealius tikslus, manydami, kad vaikus galima auginti tobulai. Tačiau realybėje visi, kurie augina vaikus, turbūt patyrė, kad, kaip ir kituose santykiuose, nebūna viskas tik idealu, ir būna momentų, kai pasielgi ne taip, kaip norėtum. Ir, kita vertus, dėl to nebūtinai jau esi blogas tėtis ar mama. Vaiko paėmimas šiandien taikomas labiau kaip bausmė tėvams, o ne kaip pagalba vaikui. Rezultatas tampa dar liūdnesnis – vaikas pats yra nubaudžiamas ir jį paimant iš šeimos nukenčia antrą kartą bei yra dar labiau sutraumuojamas.“

Kažin, kaip ir kada būtų pasibaigusi visa šita istorija, tačiau pasipylus visuomenės reakcijoms ir žiniasklaidos dėmesiui po kelių dienų vaiko teisių institucijų posėdyje Kaune nutarta vaikus gražinti tėčiui.

Socialinės apsaugos ir darbo viceministrė Vilma Augienė, komentuodama didelio atgarsio sulaukusį vaikų paėmimo atvejį Kaune agentūrai ELTA, teigė, kad dėl vaikų paėmimo iš tėvo etikos bei neteisingo mamos blaivumo pranešimo atliekamas tyrimas, kad tokių klaidų nepasikartotų.

Pati reforma, viceministrės nuomone, teisinga ir reikalinga. „Bet neneigsiu, kad gali pasitaikyti dviprasmiškų situacijų, kokių laikau Kauno atvejį“, – sakė V. Augienė. Pasak jos, naujas Vaikų teisių pagrindų įstatymas numatė tam tikras taisykles. Viena iš

jų – susitarimas nebesmurtauti. Kur yra taisyklės, yra galimybė atsirasti subjektyviam jų traktavimui.“

Vėliau „Lietuvos rytas“ išsiaiškino, kad asmuo, kuris, kaip teigė liudinininkai, gatvėje iš tėvo jėga plėšė vaiką – spalvingos biografijos žmogus: už sukčiavimą dideliu mastu ir dokumentų klastojimą bausto kauniečio teistumas išnyks tik 2020 m.

Kažin ar kas prisimintų visas po Nepriklausomybės atkūrimo Lietuvoje gyvavusias partijas? Jei skaičiuotume ir „progines“ partijas, ir judėjimus, kurie dažniausiai atsiranda prieš kokius nors rinkimus, o po to išeina nebūtin, tokių būtų ne viena dešimtis. Tai paprastai būna nelabai gausios organizacijos, kurios vos vos tempia iki reikalingo narių skaičiaus, kad būtų įregistruotos Teisingumo ministerijoje. Tačiau panašu, kad toks likimas laukia ir daug metų savo narių ir Seime, ir Vyriausybėje turinčio Liberalų sąjūdžio (LS).

Ramų LS gyvenimą ir visą šalį pirmiausia sukrėtė prieš pustrėčių metų Specialiųjų tyrimų tarnybos informacija, kad pradėtas ikiteisminis tyrimas dėl tuomečio jų vadovo Eligijaus Masiulio, kuris įtartas kyšininkavimu, papirkimu ir prekyba poveikiu stambiu mastu. Teismas vyksta iki šiol.

Jau tada smarkiai krito partijos reitingai ir buvo nemažai abejojančiųjų, ar LS pateks į Seimą per po kelių mėnesių turėjusius vykti rinkimus. Partija pasirodė tikrai gerai, gavo net 14 mandatų, tačiau įvaizdis taip ir liko sugadintas. O dar vėliau teisėsaugos pareikšti kaltinimai dėl įstatymų pažeidimų atskiriems partijos nariams ir pačiai partijai LS tikrai smarkiai įvaizdį sumenkino. Prasidėjo ir tarpusavio ginčai bei kaltinimai, tačiau vienam lyderių Eugenijui Gentvilui vis pavykdavo išlaikyti partijos laivą nuo paskendimo.

Vis dėlto artėjant kitų metų merų rinkimams, LS narys, sostinės vadovas R. Šimašius pareiškė, jog rinkimuose dalyvaus ne kaip partijos narys, o su savo rinkimų komitetu. Į tai greitai su-

reagavo LS vadovybė: valdyba priėmė sprendimą, kad visų savivaldos rinkimuose ne su partijos iškelto kandidatų sąrašu dalyvaujančių liberalų narystė partijoje bus stabdoma automatiškai. Taip pat panaikino Vilniaus miesto skyriaus sprendimą savivaldos rinkimuose dalyvauti ne su partijos, o naujai buriamo rinkimų komiteto sąrašu.

Be abejo, tai negalėjo patikti R. Šimašiumi ir Vilniaus liberalams. Miesto liberalų prezidiumas paskelbė, kad LS valdyba, panaikindama partijos Vilniaus skyriaus narių sprendimą eiti į savivaldos rinkimus ne su partijos, o su rinkimų komiteto sąrašu, viršijo savo įgaliojimus ir nesilaikė partijos įstatų.

O didžiausias žaibas trenkė prieš keletą dienų: „R. Šimašius ir Seimo narė Aušrinė Armonaitė paskelbė, kad išeina iš LS. Simboliška, kad bene populiariausi LS žmonės tarė jam „sудie“ per Vėlines, kai prisimename išėjusiuosius“, – rašė portalas lrt.lt.

Su abiem buvusiais liberalais LRT televizijos laidoje „Dienos tema“ kalbėjo Audrius Matonis.

– Turbūt sutiksime, kad užsakėte mišias partijai? – klausė laidos vedėjas.

R. Šimašius: Niekas nėra duotybė visiems laikams, už viską reikia iš naujo kovoti, kad galėtume eiti į priekį drąsiai. Tai partijai buvo aiškiai siūloma, aš asmeniškai dėju daug pastangų, kad tai vyktų dirbant kartu su partija, nors steigiant atskirą komitetą, pritraukiant naujus žmones, bet ir nenutolstant nuo partijos. Partijos vadovybei atrodė kitaip. Galiausiai dėl daugybės kitų dalykų priėmėme sprendimą, kad, deja, kito kelio nebėra.

A. Armonaitė: Šiandien matau, kad partijoje yra svarbesnių dalykų nei unikalus politinis turinys, kurį turi liberalai. Šiandien matome susipriešinimą dėl galbūt strateginių ir laikinų dalykų. Pati savo adresu žiniasklaidoje girdėjau įvairių verdiktų, kad išduodu partiją, nes palaikau perspektyviausią ir geriausiai vertinamą liberalų politiką šiuo metu – R. Šimašių ir jo strategiją rinkimams.